

An aerial photograph of a river with white-water rapids. Two kayakers are visible: one in a red and yellow kayak in the upper right, and another in a green kayak in the lower center. The river is surrounded by dark rocks and green foliage. The image is overlaid with a large red rectangle on the left and several smaller colored squares (orange, red, white) on the right and bottom left.

Lietuvos ir Baltijos šalių įmonių vadovų apklausa 2023

Ižanga

2022-uosius išties galime vadinti krizių metais. Karas Ukrainoje, energetikos krizė, spartus infliacijos augimas paveikė visą pasaulį. Pasaulio bankas prognozuoja, kad dėl susiklosčiusios geopolitinės ir makroekonominės situacijos 2023 m. pasaulio ekonomika augs lėčiau. Ne išimtis – ir Baltijos šalys.

Šiais metais „PwC“ atliko dvi įmonių vadovų apklausas: 4 410 vadovų iš 105 šalių dalyvavo pasaulinėje apklausoje, o 323 vadovai iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos pasidalijo įžvalgomis apie ateinančius metus Baltijos šalyse.

Respondentai ekonomines perspektyvas šiemet vertina pesimistiškiau nei pernai. Dėl šios priežasties daugiausia dėmesio šių metų apklausos rezultatų apžvalgoje skiriama ekonominiams ir besitęsiančio karo Ukrainoje nulemtiems veiksniams.

Rimvydas Jogėla, „PwC“ Lietuvos vadovaujantis partneris:

„Šių metų apklausos rezultatai rodo, kad, nors geopolitinė ir makroekonominė situacija yra sudėtinga, Baltijos šalių įmonių vadovai išlieka optimistiški ilguoju laikotarpiu. Džiugu, kad net ir per krizes Baltijos šalių vadovai planuoja tęsti investicijas į procesų automatizavimą ir technologijas, taip pat darbuotojų įgūdžių gerinimą, siekdami užtikrinti ilgalaikę savo valdomų įmonių sėkmę.“

Santrauka

Pesimizmas dėl ekonomikos augimo pasiekė rekordines aukštumas

Baltijos šalyse daugiau nei pusė įmonių vadovų mano, kad per artimiausius metus pasaulio ekonomika augs lėčiau. Neigiamos nuotaikos vyrauja ir tarp pasaulinės „PwC“ vadovų apklausos dalyvių – net 73 proc. jų taip pat nusiteikę, kad ekonomika augs lėčiau. Tai yra pesimistiškiausi rezultatai per pastaruosius 10 metų.

Tendencijos panašios ir Lietuvoje – 2023 m. prognozuojamas vos 0,1 proc. BVP augimas (2022 m. BVP augo 2,2 proc.), taigi nenuostabu, kad net 40 proc. apklaustų įmonių vadovų mano, jog ekonomikos augimas šiemet lėtės. Pagrindinės priežastys – rusijos karas prieš Ukrainą ir su tuo susiję ekonominiai padariniai, griežtėjanti pinigų politika, taip pat energetikos krizė.

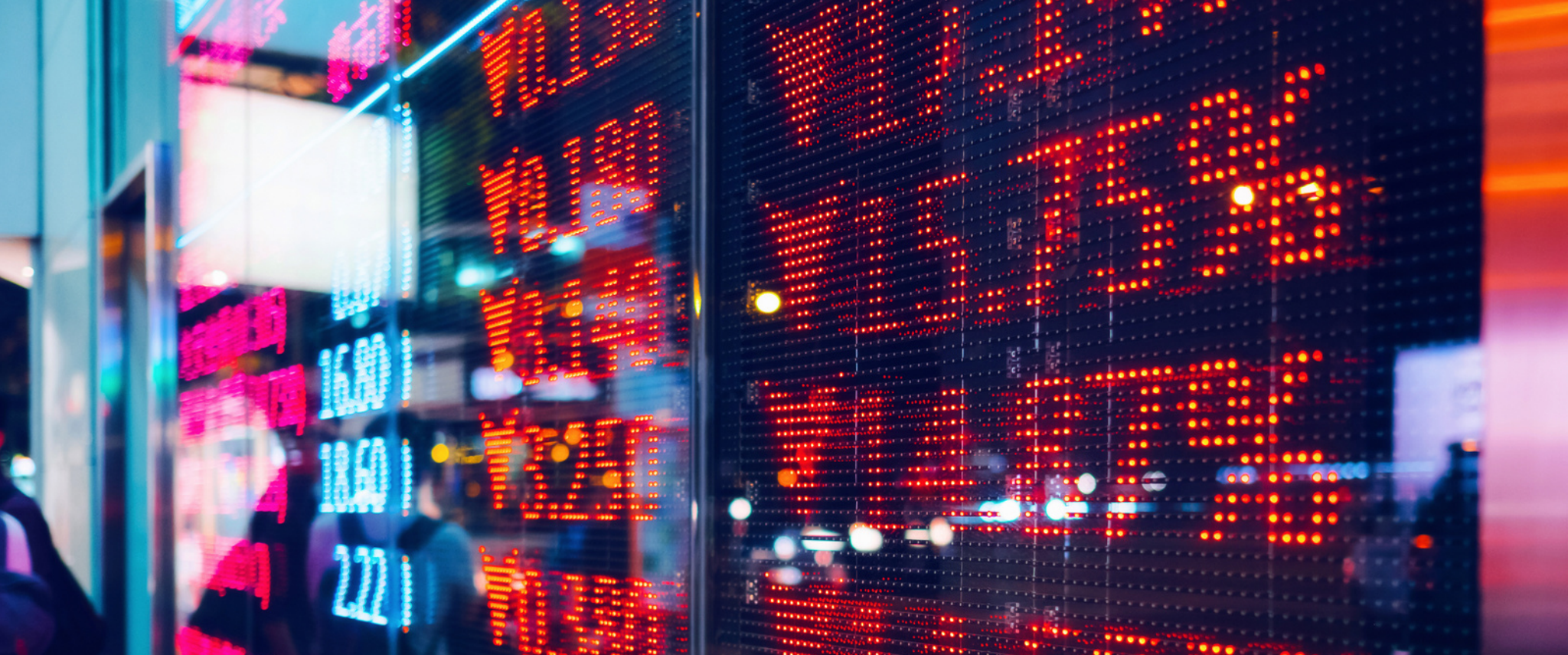
Nerimas dėl verslo ateities perspektyvų – tik trumpuoju laikotarpiu

Verslo aplinkoje 2023 m. neapibrėžtumo lygis dėl makroekonominių ir geopolitinių iššūkių išliks aukštas. Dėl pajamų augimo ateinančius 12 mėn.

Baltijos šalių įmonių vadovai yra santūresni nei pernai – 20 proc. įmonių vadovų (+14 p. p. daugiau nei pernai) Lietuvoje prognozuoja, kad pajamos mažės.

Visgi Baltijos šalių įmonių vadovų nuomone, šiuo metu kylantys iššūkiai ir grėsmės neturėtų neigiamai veikti įmonių pajamų ilguoju laikotarpiu. Dauguma apklausos dalyvių mano, kad per ateinančius 3 metus jų įmonių pajamos didės. Lietuvoje, palyginti su kitomis Baltijos šalimis, optimizmas didžiausias – taip manančių yra net 89 proc. Baltijos šalių įmonių vadovų apklausoje tai yra geriausias rezultatas nuo 2019-ųjų.

Plėtra į naujas rinkas ir kainų didinimas – pagrindinės priemonės iššūkiams atremti

Vienos pagrindinių priemonių kovojant su ekonominiais iššūkiais – produktų ir paslaugų kainų didinimas ir plėtra į naujas rinkas. Lietuvoje kainas kelti jau ėmėsi daugiau nei pusė apklaustų įmonių vadovų, o 29 proc. respondentų svarsto šios priemonės imtis per ateinančius metus.

Sveikintina, kad iššūkių fone didžioji dalis Baltijos šalių vadovų taip pat neplanuoja atidėti sandorių ir mažinti darbuotojų skaičiaus bei jų atlygio.

Investicijos į procesų automatizavimą ir technologijas – prioritetinės

Europos Sąjungos kasmečio Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso (angl. Digital Economy and Society Index, DESI) rezultatai rodo, kad praėjusiais metais tik nedidelė dalis mažų ir vidutinių Lietuvos įmonių naudojo pažangiosiomis technologijomis. Džiugu, kad Lietuvos įmonių vadovai procesų ir sistemų automatizavimą bei technologijų diegimą mato kaip vienas prioritetinių investicijų sričių ateinančiais metais. Be to, Lietuvoje planuojama investuoti ir į darbuotojų įgūdžių prioritetinėse srityse gerinimą. DESI vertinimu, viena tokių sričių turėtų būti skaitmeniniai įgūdžiai.

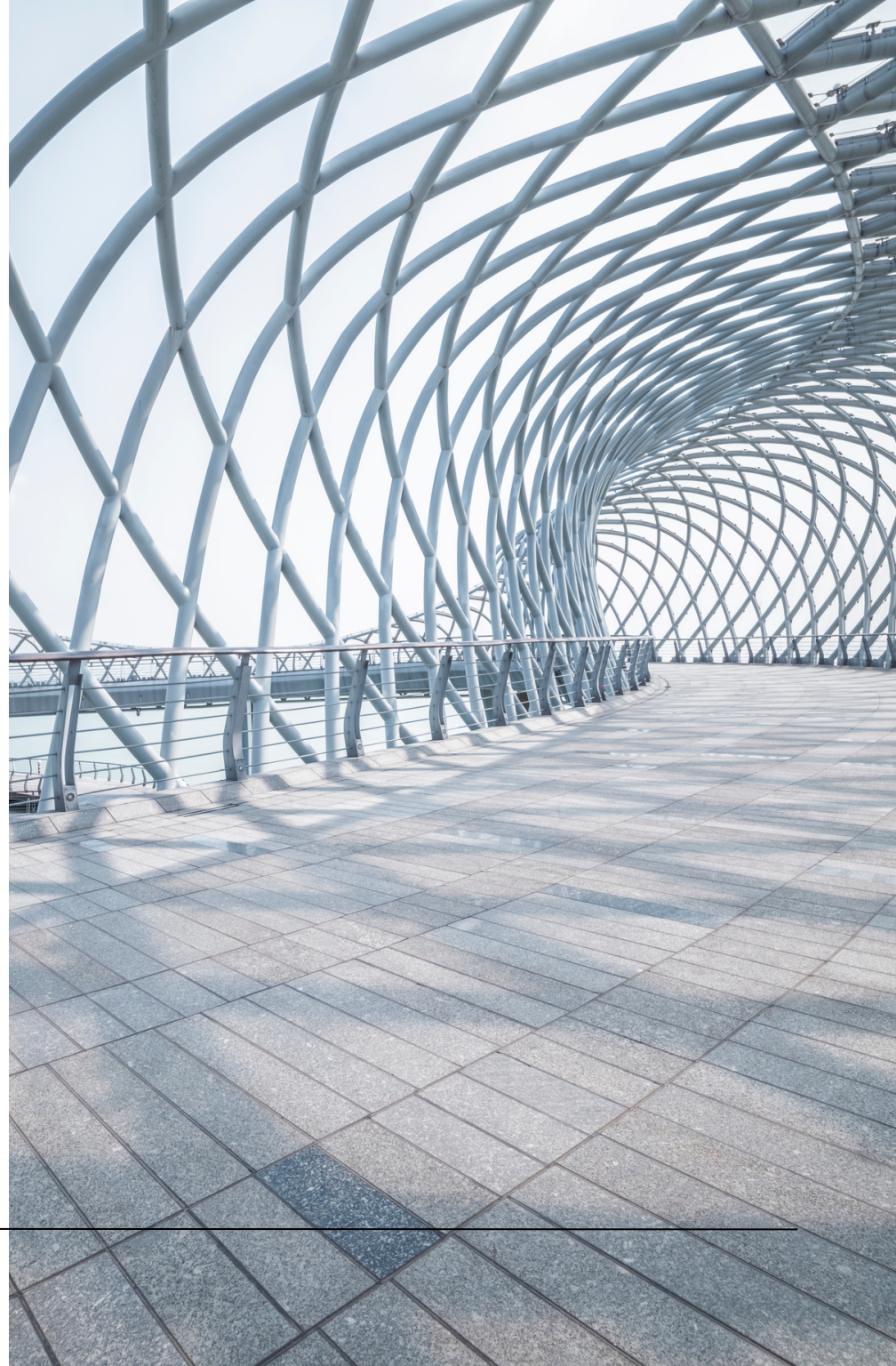
Pastangos sprendžiant įmonių tvarumo klausimus

Europos Sąjungos Taryba 2022 m. lapkritį patvirtino Tvarumo ataskaitų teikimo direktyvą (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD), kuri padės suderinti tvarumo ataskaitų reikalavimus su tvarių finansų teisine sistema (įskaitant reglamentą dėl tvarumo informacijos atskleidimo finansinių paslaugų sektoriuje) ir susieti juos su Europos žaliojo kurso tikslais.

Griežtėjant reguliacinei aplinkai, jau 31 proc. įmonių yra parengusios transformacijos planus, skirtus tvariai plėtrai, o 35 proc. tokį planą ruošiasi rengti. Ateinančiais metais daugiausia dėmesio Lietuvos įmonės planuoja skirti anglies dioksido pėdsakui skaičiuoti ir ESG (angl. Environmental, Social and Governance – aplinkos apsauga, socialinė atsakomybė ir valdysena) strategijai kurti. Be to, planuojama rengti su ESG temomis susijusius mokymus.

Valdžios dėmesys – šalies saugumui užtikrinti

Lietuvos įmonių vadovų nuomone, valdžios veiksmai šalies gynybos ir saugumo klausimais praėjusiais metais buvo sprendžiami efektyviai. Šis vertinimas pamažu gerėja nuo 2020 m., o šiemet rezultatai aukščiausi. Ateinančiais metais didžiausias valdžios dėmesys, pasak respondentų, ir toliau turėtų būti skiriamas nacionaliniam saugumui užtikrinti.

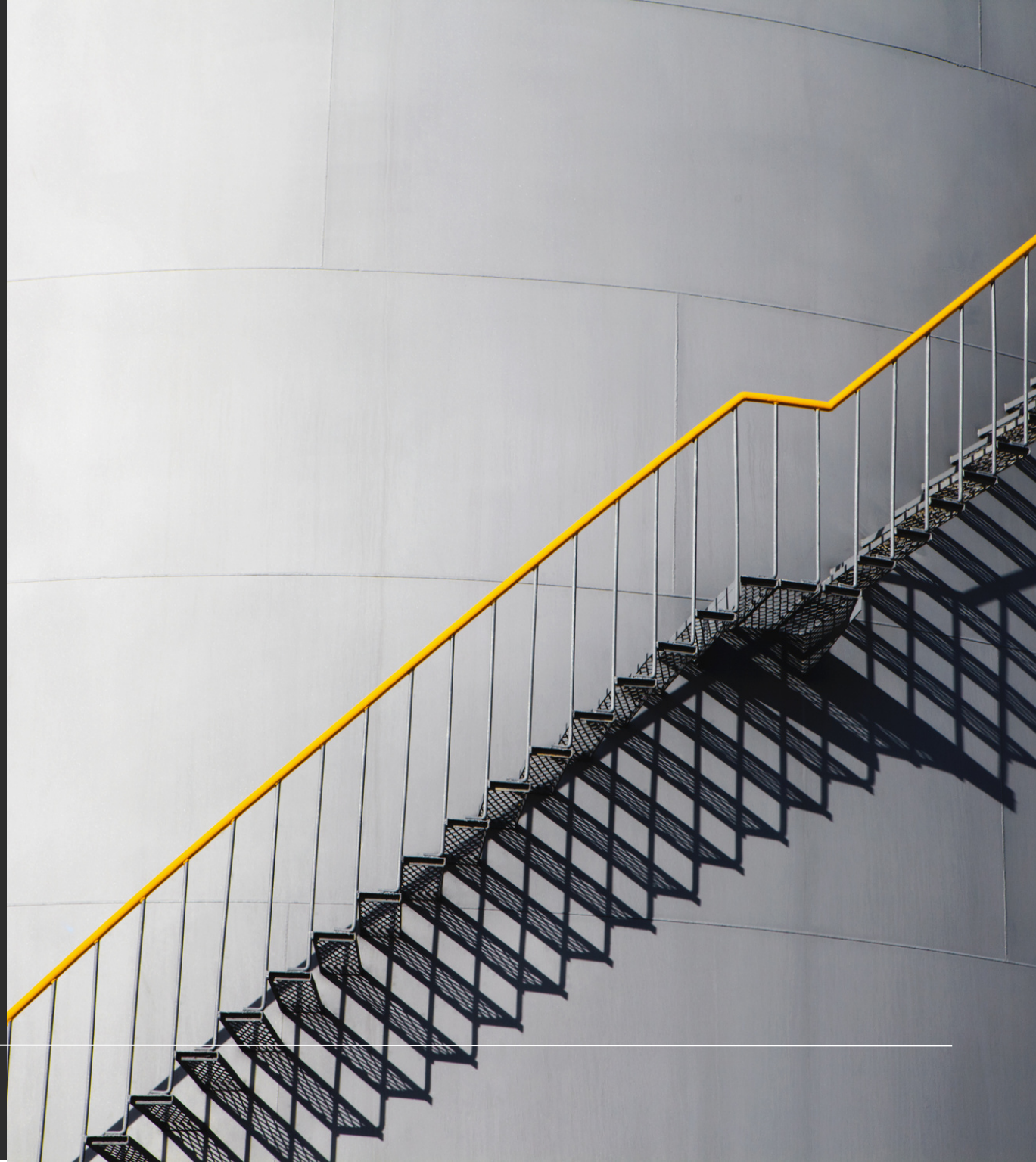

Samda Baltijos šalyse toliau išlieka sudėtinga

Baltijos šalyse, palyginti su 2022 m. apklausos rezultatais, specialistų paieška ir samdymas išlieka sudėtingi. Tai lėmė nuolat besikeičiančios darbo rinkos tendencijos, sparčiai augusi infliacija ir pesimistinės ekonomikos prognozės. Daugiau kaip 85 proc. įmonių vadovų teigia, kad darbuotojų samda yra dar sudėtingesnė arba išlieka tokia pati sunki kaip 2021-aisiais. Nors ekonomikos augimo prognozės niūrios, didžioji dalis Baltijos šalių įmonių vadovų neplanuoja mažinti darbuotojų skaičiaus. Daugiau nei 30 proc. visų apklausos dalyvių darbuotojų skaičių įmonėse sieks padidinti. Lietuvoje stebima dar optimistiškesnė prognozė – net 51 proc. vadovų pažymėjo, kad darbuotojų skaičius įmonėse liks toks pat, o 38 proc. respondentų planuoja didinti darbuotojų skaičių.

Augimas

Pasaulio ekonomikos augimo prognozės

Dėl rusijos sukkelto karo Ukrainoje, išaugusios infliacijos ir didėjančių centrinių bankų palūkanų normų Pasaulio bankas atnaujino savo prognozes ir numato, kad 2023 m. pasaulio ekonomika augs lėčiau. 2022 m. pradžioje buvo prognozuojamas 3 proc. metinis augimas, tačiau 2023 m. sausio mėn. atnaujintos prognozės numato 1,7 proc.¹ metinį augimą, palyginti su 2,9 proc. rezultatu 2022 metais.

Baltijos šalių įmonių vadovai dėl pasaulio ekonomikos augimo 2023 m. taip pat nusiteikę pesimistiškai – daugiau nei 50 proc. tiki, kad jis sulėtės.

Lyginant šiuos rezultatus su 2022 m. duomenimis, vadovų, manančių, kad ekonomika augs lėčiau, skaičius didėjo apie 36 p. p., o vertinant rezultatus nuo 2017 m. (pastaba: 2018 m. apklausoje šis klausimas nebuvo užduotas), šiomet pesimizmo lygis pasiekė rekordines aukštumas.

Palyginti su pasaulinės „PwC“ vadovų apklausos rezultatais, nuotaikos Baltijos šalyse optimistiškesnės – net 73 proc. pasaulinės „PwC“ vadovų apklausos dalyvių prognozuoja, kad ekonomikos augimas sulėtės.

¹ Šaltinis: Pasaulio bankas, 2023

Klausimas

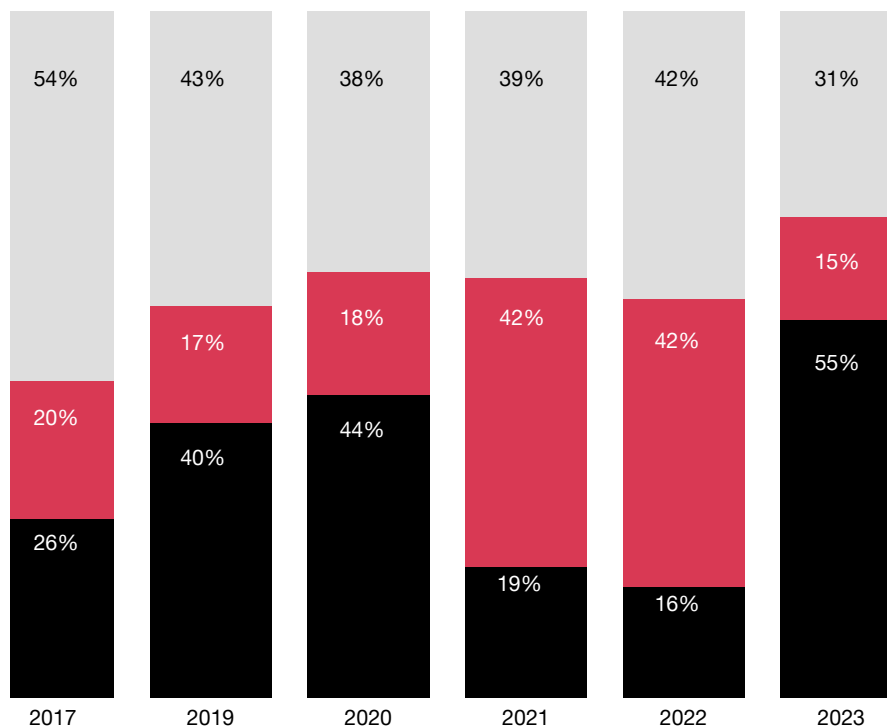
Kaip manote, ar pasaulio ekonomikos augimas spartės, išliks toks pat ar sulėtės per ateinančius 12 mėnesių?

Lietuva

■ Sulėtės

■ Spartės

■ Išliks toks pat

Baltijos šalyse pesimizmas dėl ekonomikos augimo – didžiausias nuo 2019 m.

Net 40 proc. Lietuvos įmonių vadovų mano, kad šalies ekonomikos augimas lėtės. Tai yra 24 p. p. didesnis rodiklis, palyginti su 2022 m.

Lietuvos įmonių vadovai mažiau pesimistiški dėl šalies ekonomikos augimo nei kitų Baltijos šalių vadovai. Estijoje ir Latvijoje daugiau nei 60 proc. (palyginti su 2022 m. – daugiau nei 40 p. p. augimas) įmonių vadovų mano, kad šalies ekonomika augs lėčiau. Mažesnis Lietuvos vadovų pesimizmas gali būti grindžiamas geresniais 2022 m. ekonomikos rezultatais nei šalyse kaimynėse. 2022 m. Lietuvos BVP augo 2,2 proc., Latvijos BVP didėjo 1,6 proc., Estijos sumažėjo 0,4 proc.².

Bendrai matomą Baltijos šalių įmonių vadovų pesimizmą patvirtina 2023 m. BVP augimo prognozės: numatoma, kad Latvijoje ekonomikos augimas sieks 0,4 proc., Lietuvoje – tik 0,1 proc. Neigiamos nuotaikos vyrauja ir tarp Estijos vadovų – šioje šalyje prognozuojamas 0,2 proc. ekonomikos augimas.

Verta atkreipti dėmesį, kad dėl didelio neapibrėžtumo, tarptautinių institucijų, centrinių Baltijos šalių ir privačių regiono bankų ateinančių metų makroekonomikos prognozėse matomi gan ryškūs skirtumai³.

² Šaltinis: SEB Nordic Outlook January 2023

³ Šaltiniai: Pasaulio bankas, Lietuvos Bankas, Latvijos ir Estijos centriniai bankai, SEB bankas, Swedbank.

Birutė Purvanekaitė, „PwC“ Lietuvos direktorė, Konsultacijų departamento vadovė:

„Šių metų įmonių vadovų apklausa rodo, kad Baltijos šalyse pesimizmas dėl makroekonominės situacijos yra didžiausias nuo 2019-ųjų. Nors 2023 m. ekonomikoje matoma ir pozityvių ženklų (pavyzdžiui, energijos kainų augimo stabilizavimasis ar infliacijos mažėjimas), niūrios BVP prognozės ir aukštas neapibrėžtumų lygis verčia verslą būti pasiruošusį reaguoti į besikeičiančią situaciją.“

Klausimas

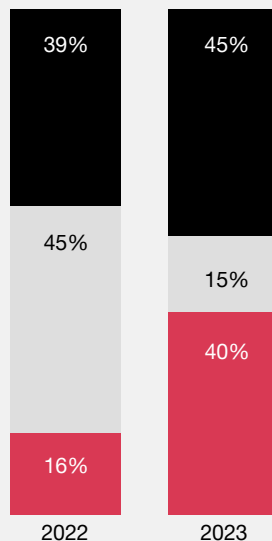
Kaip manote, ar Lietuvos / Estijos / Latvijos ekonomikos augimas spartės, išliks toks pat ar sulėtės per ateinančius 12 mėnesių?

■ Išliks toks pat

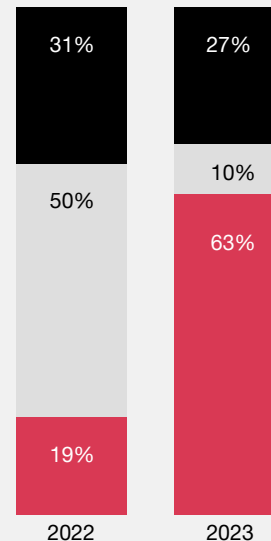
■ Spartės

■ Sulėtės

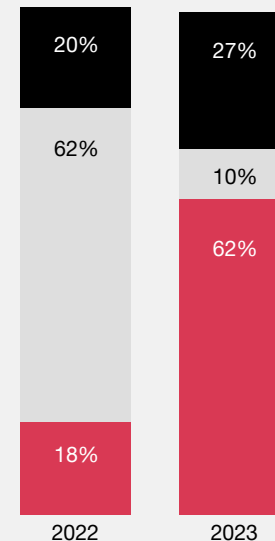
Lietuva

Latvija

Estija

Įmonių pajamų augimo perspektyvos

Nors dauguma apklausoje dalyvavusių įmonių vadovų mano, kad 2023 m. tiek pasaulinės, tiek Baltijos šalių ekonomikų augimas lėtės, beveik 50 proc. apklaustųjų savo pajamų augimo perspektyvas ateinančiais metais vertina pozityviai. Ilgesniu laikotarpiu optimizmo dar daugiau, o, palyginti su istoriniais duomenimis, Lietuvoje optimizmas siekia rekordines aukštumas.

Apklaustos rezultatai indikuoja, kad Baltijos šalių įmonių vadovai nemato dabartinių ekonominių sunkumų (pavyzdžiui, karo Ukrainoje padarinių, išaugusių energijos išteklių kainų ar aukšto infliacijos lygio) nulemtą reikšmingo neigiamo poveikio ilguoju laikotarpiu.

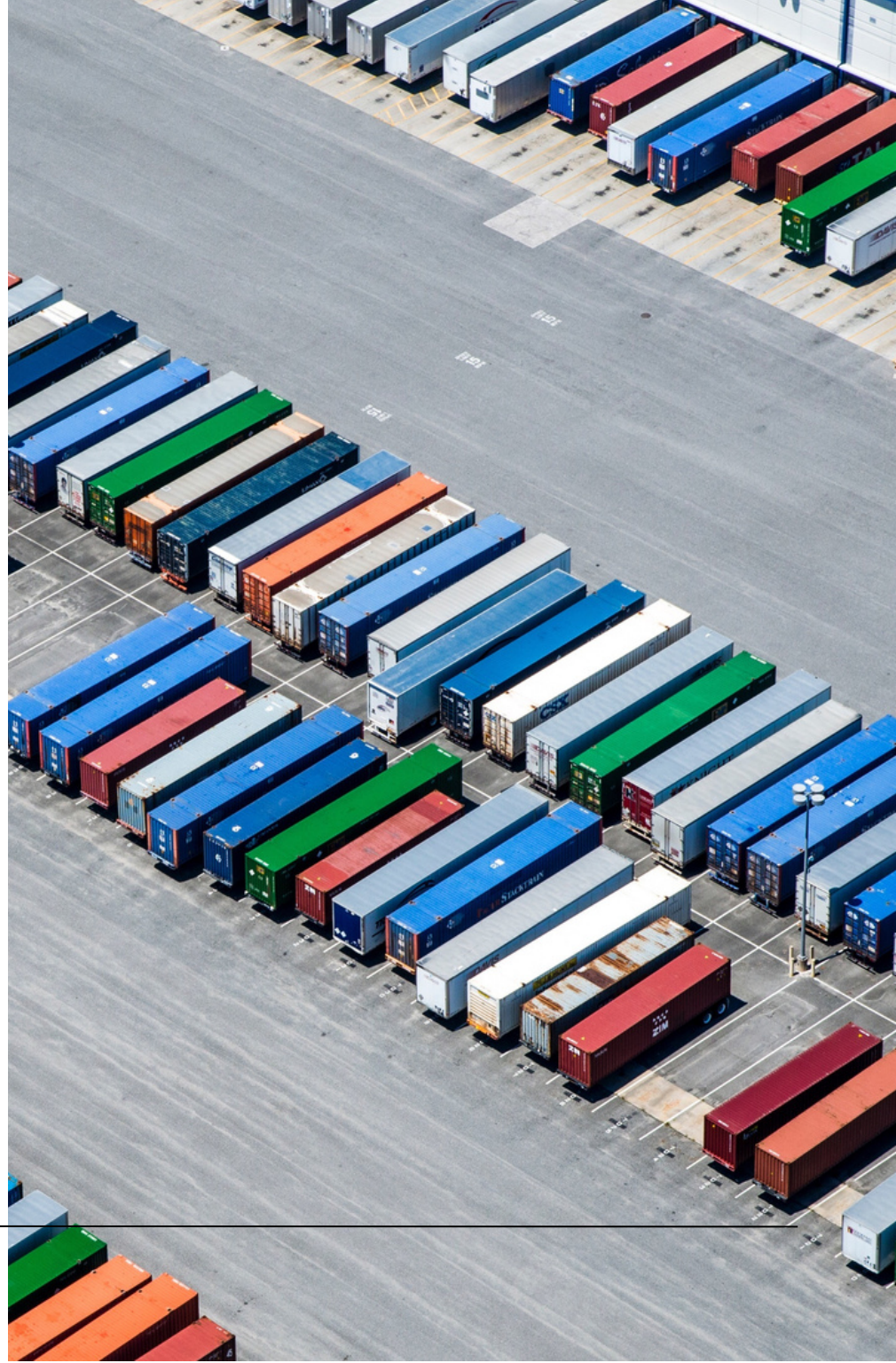
Šios įžvalgos atitinka ir makroekonominės prognozes – 2023 m. prognozuojami beveik dukart mažesni infliacijos rodikliai⁴, o 2024 m. numatoma, kad BVP augs visose Baltijos šalyse⁵, Lietuvoje pozityvias nuotakas galbūt skatina ir pastaruosius keletą metų stabiliai augančios užsienio investicijos bei ypač stiprūs pramonės rodikliai 2022 m.⁶

Šiomet Lietuvos įmonių vadovai pajamų augimą trumpuoju laikotarpiu vertina santūriau nei 2022 m. – didesnes pajamas numatančių vadovų skaičius krito nuo 66 proc. iki 53 proc. 20 proc. vadovų (+14 p. p., palyginti su 2022 m. duomenimis) nurodo, kad ateinančiais metais jų pajamos mažės. Taip manančių vadovų dalis yra didžiausia nuo 2015 m., kai toks klausimas pirmą kartą buvo užduotas šioje apklausoje. Nepaisant to, daugiausia optimizmo ir vėl Lietuvoje. Latvijoje ir Estijoje didėsi pajamas mato atitinkamai 46 proc. (–6 p. p.) ir 45 proc. (–27 p. p.) įmonių vadovų.

⁴ Šaltinis: Lietuvos bankas, Makroekonominės prognozės, 2022 gruodis

⁵ Šaltinis: SEB Nordic Outlook, January 2023

⁶ Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, 2023

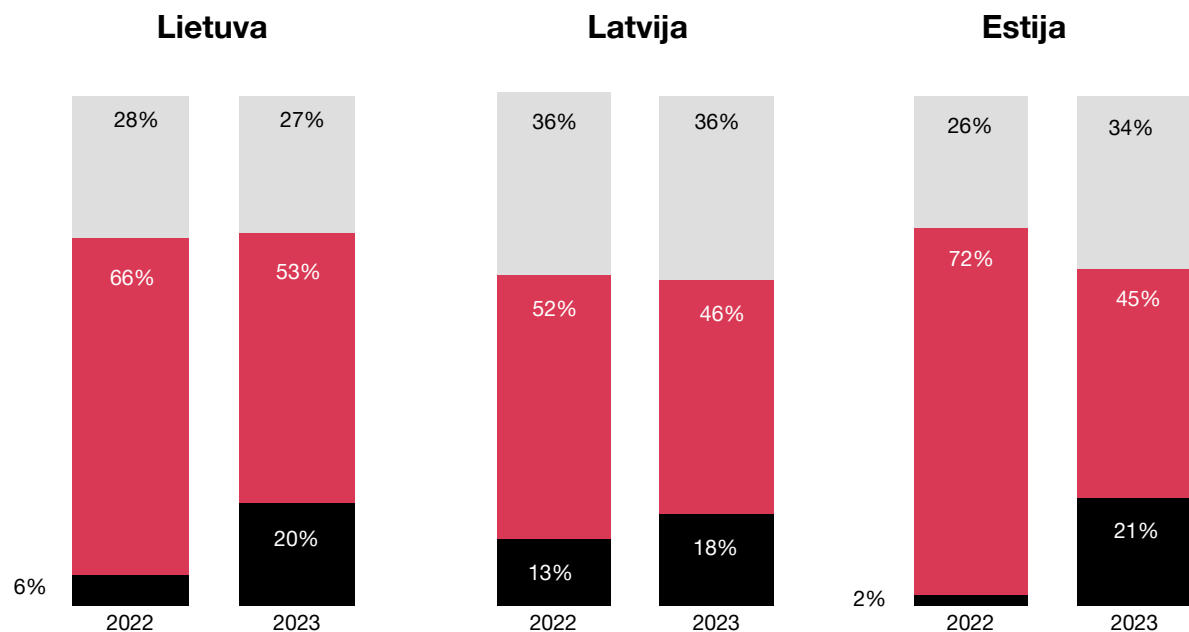
Klausimas

Jūsų manymu, kaip keisis Jūsų įmonės pajamos per ateinančius 12 mėnesių?

■ Išliks tokios pačios

■ Padidės

■ Sumažės

Vadovai Lietuvoje – optimistiškiausi Baltijos šalyse

89 proc. apklaustų Lietuvos įmonių vadovų mano, kad jų įmonių pajamos per 3 metus augs (+3 p. p., palyginti su 2022 m. duomenimis), o manančių, kad pajamos mažės, nėra. Šie rezultatai yra optimistiškiausi nuo 2019-ųjų.

Tendencija tarp Baltijos šalių verslo atstovų išlieka panaši: Lietuvoje pozityvumo daugiausia – 89 proc. Latvijoje ir Estijoje vadovų, besitikinčių, kad pajamos per 3 metus augs, atitinkamai yra 9 ir 6 p. p. mažiau.

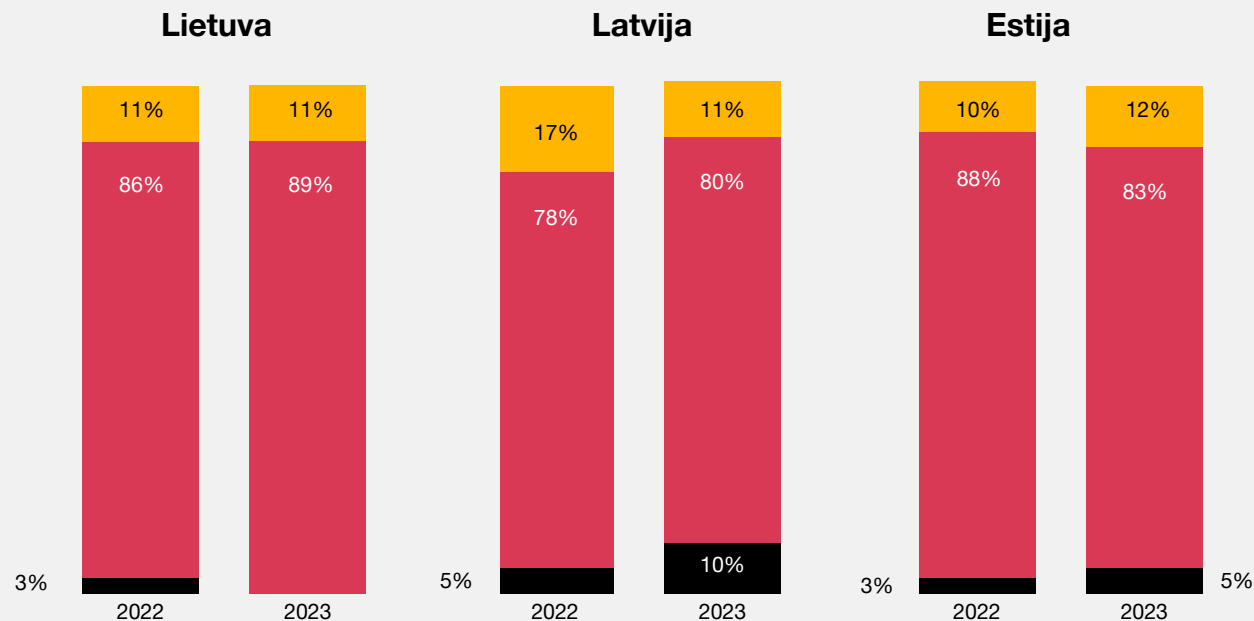
Klausimas

Jūsų manymu, kaip keisis Jūsų įmonės pajamos per ateinančius 3 metus?

■ Išliks tokios pačios

■ Padidės

■ Sumažės

Vadovai nerimauja dėl įmonių ateities

Geopolitinė situacija, nestabili ekonominė padėtis, augančios kainos ir brangstantys energijos ištekliai įmones privertė labiau sunerimti dėl savo ateities.

Ilgalaikės ekonominio gyvybingumo perspektyvas, veiklą tęsiant dabartine kryptimi, Lietuvos įmonių vadovai vertina skeptiškiausiai visose Baltijos šalyse – net 47 proc. apklaustųjų mano, kad jų valdoma įmonė liktų gyvybinga mažiau nei 10 metų, Latvijoje – 31 proc., o Estijoje – 32 proc.

Verta paminėti, jog visose Baltijos šalyse tik 4 proc. respondentų mano, kad jų įmonės liktų ekonomiškai gyvybingos trumpiau nei 1 metus. Lietuvoje taip teigia daugiausia sveikatingumo ir laisvalaikio sektoriaus įmonių vadovai.

Geriausiai savo ateities perspektyvas Lietuvoje vertina finansų sektoriaus įmonių vadovai.

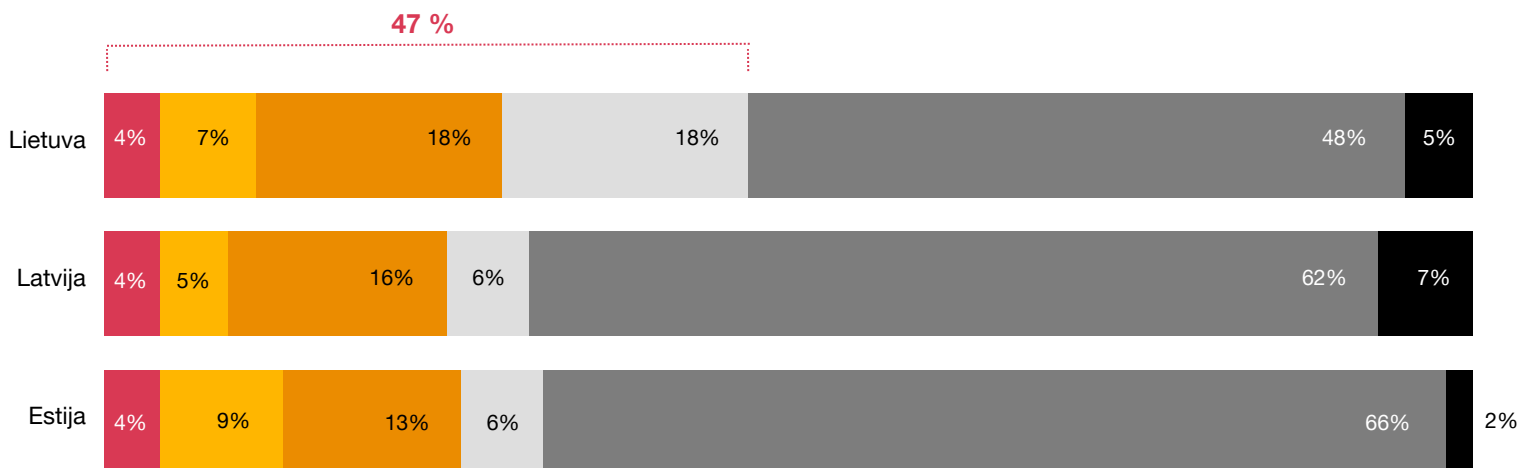
Pasaulinės apklausos rezultatai rodo, kad įmonių vadovai taip pat nerimauja dėl savo ateities perspektyvų. Daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigia, kad jų įmonės tęsdamos veiklą dabartine kryptimi ekonomiškai gyvybingos išliktų ne ilgiau nei 10 metų.

?

Klausimas

Jei Jūsų įmonė tęstų veiklą dabartine kryptimi, kiek ilgai, Jūsų nuomone, Jūsų verslas išliktų ekonomiškai gyvybingas?

- 1 metus arba mažiau
- 2-3 metus
- 4-6 metus
- 7-10 metų
- Daugiau kaip 10 metų
- Nežinau

Natūrali verslo plėtra – pagrindinis įmonės augimo skatinimo šaltinis Lietuvoje

Trečius metus iš eilės visose Baltijos šalyse dažniausiai numatoma augimo siekti 1) natūralia verslo plėtra, 2) didinant veiklos efektyvumą ir 3) pateikiant naują produktą ar paslaugą rinkai.

Lietuvoje daugiau nei 4 iš 5 apklaustų vadovų (84 proc.) pagrindiniu įmonės augimo šaltiniu įvardija natūralią verslo plėtrą. O Latvijoje – 58 proc., Estijoje – 59 proc. Toks respondentų pasiskirstymas gali būti siejamas su didesniu Lietuvos vadovų pozityvumu žvelgiant į ekonomikos ir pajamų augimo perspektyvas.

Palyginti su 2022 m., naujų strateginių partnerysčių formavimo ar bendrų įmonių steigimo svarba tarp vadovų Lietuvoje augo reikšmingai – nuo 14 proc. iki 25 proc. (didžiausias pokytis iš visų priemonių). Akivaizdu, kad ekonominiai ir politiniai veiksniai skatina ne tik ieškoti būdų, kaip didinti konkurencinį pranašumą rinkoje, tačiau ir mažinti įsipareigojimų bei rizikos našą.

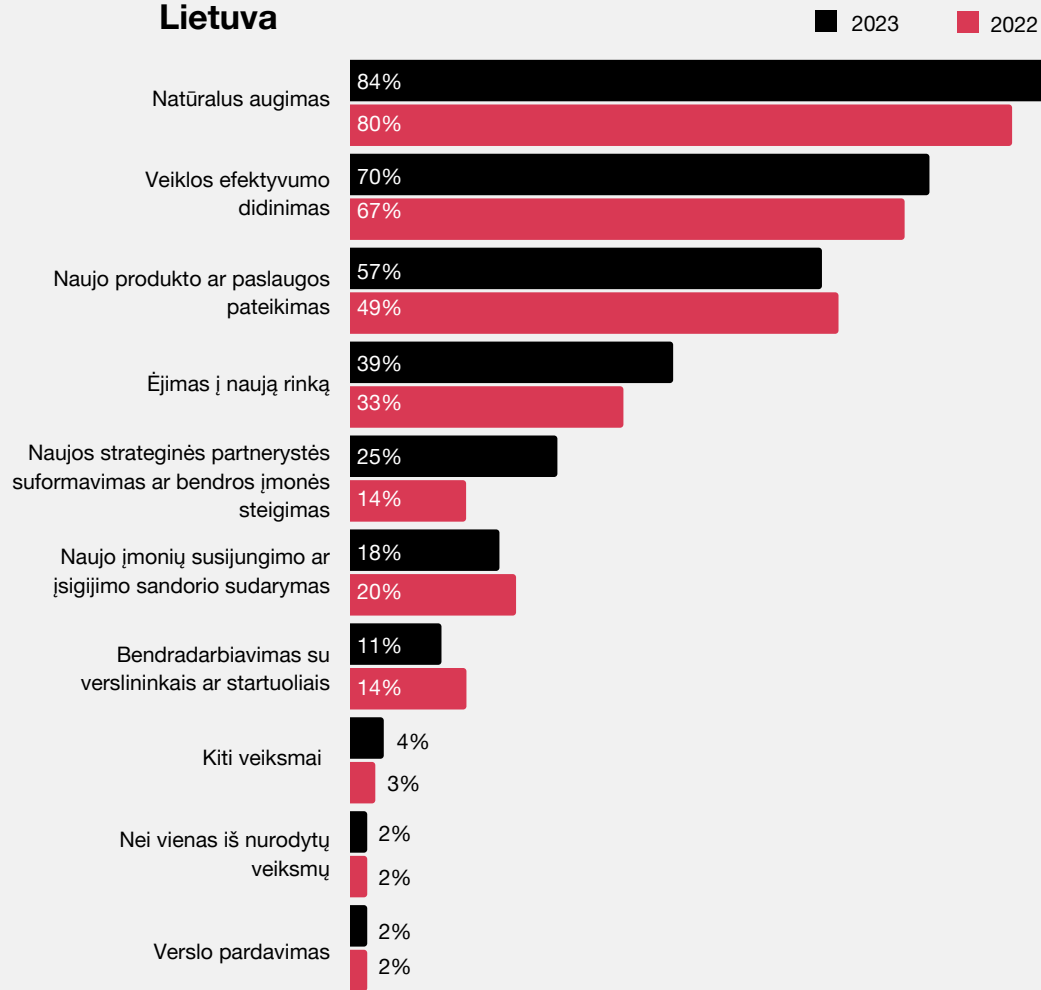
Latvijos ir Estijos vadovai pagrindine augimo priemone 2023 m. laiko veiklos efektyvumo didinimą (2022 m. dažniausiai minėtas natūralus augimas). Šis pokytis sietinas su niūriomis makroekonominėmis prognozėmis ir pesimistinėmis ekonomikos augimo perspektyvomis.

Klausimas

Kokius veiksmus planuojate pradėti per ateinančius 12 mėn., siekdami skatinti augimą?

Lietuva

Investicijos į procesų automatizavimą ir technologijas – Lietuvos įmonių vadovų prioritetų sąrašė

Sritis, į kurias 2023 m. Baltijos šalių įmonių vadovai ketina nukreipti daugiausia investicijų: procesų ir sistemų automatizavimas (Lietuvoje – 68 proc.), įmonės darbuotojų įgūdžių prioritetinėse srityse gerinimas (Lietuvoje – 50 proc.), alternatyvių energijos išteklių naudojimas (Lietuvoje – 34 proc.), technologijų diegimas (Lietuvoje – 32 proc.).

Remiantis DESI duomenimis⁷, bazinių technologijų integracija mažose ir vidutinėse Lietuvos įmonėse atitinka ES lygį, tačiau pažangiosios technologijos yra įgalinamos retai. Didžiuosius duomenis (angl. Big data) naudoja 11 proc. įmonių, o dirbtinį intelektą taiko tik 4 proc. įmonių. Populiarėjant šioms technologijoms įmonių investicijos į technologijų diegimą automatizuojant procesus ir sistemas turėtų augti ir toliau.

Nors ekonomikos augimo prognozės niūrios, džiugu tai, kad įmonių vadovai neplanuoja atidėti investicijų į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą prioritetinėse srityse. Remiantis DESI vertinimu, viena tokių sričių neabejotinai turėtų būti skaitmeniniai įgūdžiai⁸.

⁷ Šaltinis: Digital Economy and Society Index 2022 Lithuania

⁸ Šaltinis: Digital Economy and Society Index 2022 Lithuania

Istoriškai išaugusios energijos išteklių kainos 2022 m. skatina vadovus planuoti investicijas į atsinaujinančių išteklių energiją. Šias investicijas skatina ir tendencijos tvarumo srityje: nepaisant kitų iššūkių, kova su klimato kaita yra būtina ir, atsižvelgiant į reguliacinius pokyčius, poreikis įmonėms imtis aktyvių veiksmų tik didės. Ateinančiais metais 16 proc. įmonių Lietuvoje numato investicijas į verslo modelio dekarbonizaciją.

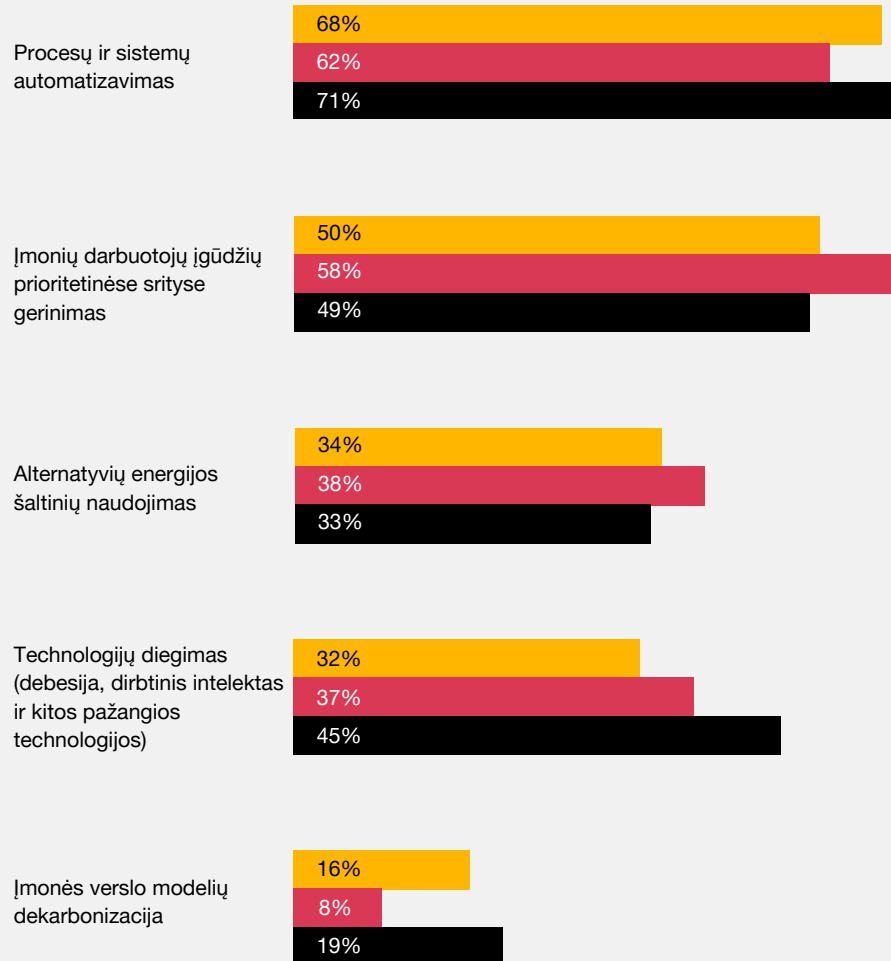
Pasaulinės „PwC“ vadovų apklausos rezultatai rodo, kad investicijos į technologijas (pavyzdžiui, į dirbtinį intelektą ar debesiją) taip pat yra prioritetinės.

Klausimas

Kurias iš šių investicijų Jūsų įmonė ketina atlikti per ateinančius 12 mėnesių?

■ Lietuva ■ Latvija ■ Estija

Svarbiausios rinkos Baltijos šalių įmonių plėtrai

?

Klausimas

Nurodykite tris šalis, neįskaitant tos šalies, kurioje veikia Jūsų įmonė, kurios yra svarbiausios Jūsų verslo plėtrai per ateinančius 12 mėnesių.

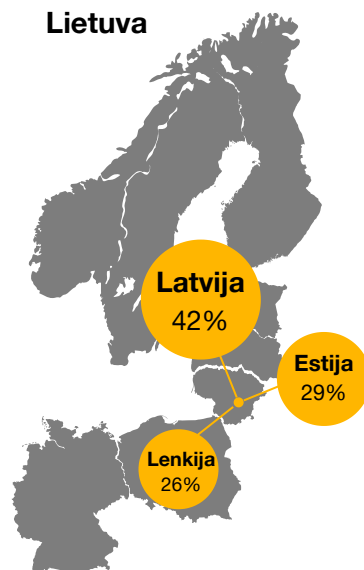
2023 m. Lietuvos įmonių plėtrai svarbiausios partnerės, pasak apklausos respondentų, yra Latvija (42 proc.), Estija (29 proc.) ir Lenkija (26 proc.).

Palyginti su 2022 m. rezultatais, didžiausias pokytis pastebimas Lietuvos partnerių sąraše. Vokietija, prieš metus buvusi viena svarbiausių šalių (31 proc.), į kurią vadovai orientavo verslo plėtrą, šių metų apklausoje sulaukė žemo įvertinimo (14 proc.). Tokį įmonių vadovų vertinimą galima iš dalies sieti su prognozuojamu Vokietijos ekonomikos mažėjimu 2023 m.⁹ Latvijos ir Estijos įmonėms Vokietijos svarba liko beveik nepakitusi.

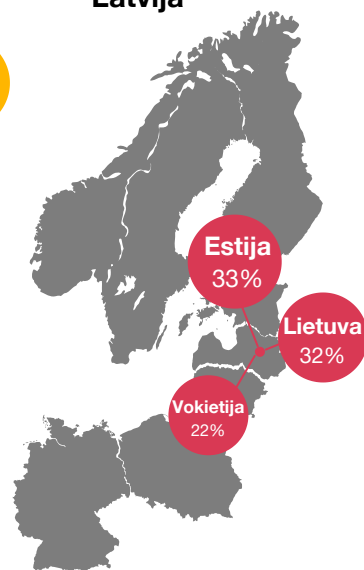
Pagrindinės Latvijos ir Estijos įmonių partnerės, palyginti su 2022 m. rezultatais, nesikeitė – atitinkamai Estija, Lietuva ir Vokietija bei Suomija, Latvija ir Lietuva.

Verta atkreipti dėmesį, kad Lietuvos kaip rinkos, galinčios paskatinti verslo plėtrą, svarba, kitų Baltijos šalių vadovų manymu, sumenko – Latvijoje nuo 37 proc. iki 32 proc., o Estijoje nuo 35 proc. iki 22 proc.

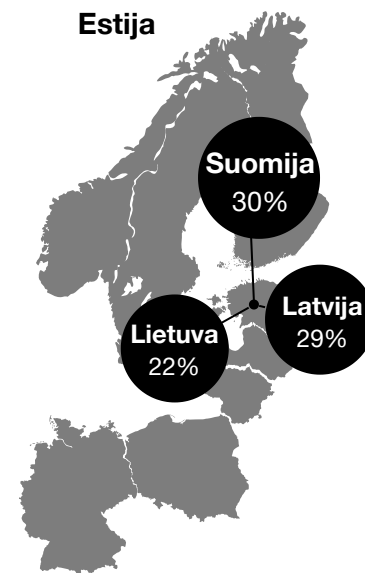
Lietuva

Latvija

Estija

⁹ Šaltinis: SEB Nordic Outlook January 2023

Geopolitiniai konfliktai ir infliacija – didžiausią nerimą vadovams keliantys veiksniai

2022 m. prasidėjęs karas Ukrainoje, energetikos krizė ir auganti infliacija stipriai paveikė Baltijos šalių vadovų nuomonę. Kaip pagrindines rizikas 2023 m. vadovai įvardijo 1) geopolitinius konfliktus, 2) energetikos krizę, 3) infliaciją ir 4) kibernetinį saugumą.

Manoma, kad pavojai, su kuriais verslas susidūrė 2022 m., liks aktualūs ir 2023-iaisiais. Lietuvos įmonių vadovų susirūpinimas dėl sveikatos apsaugos rizikų išlieka gana aukštas (35 proc.), tačiau, palyginti su 2022 m. rezultatais, pastebimas 19 p. p. mažėjimas. Tai indikuoja, kad rizikos, susijusios su pastaruosius metus šalį kausčiusia COVID-19 pandemija, vertinamos kaip sumažėjusios.

Pasaulinės „PwC“ apklausos ir Baltijos šalių įmonių vadovų apklausos rezultatai rodo, kad vadovams didžiausią nerimą kelia infliacija ir makroekonominių rodiklių nepastovumas.

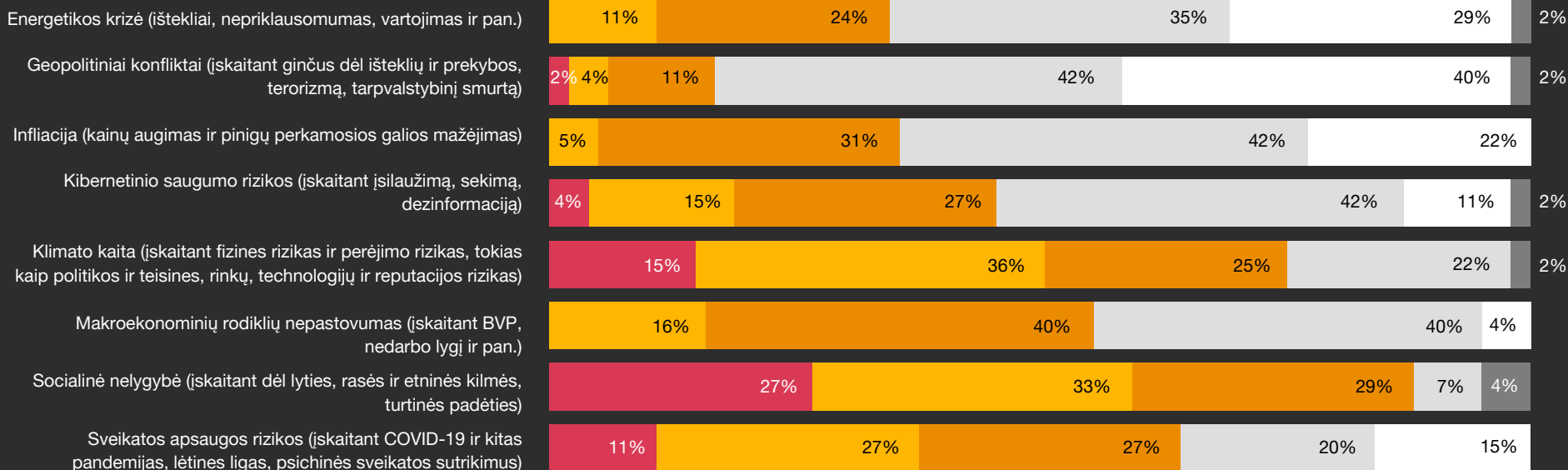
?

Klausimas

Kiek Jums svarbi yra kiekviena iš šių pasaulinių grėsmių, galinčių turėti neigiamą poveikį Jūsų įmonei per ateinančius 12 mėnesių?

Lietuva

■ Nesvarbi ■ Šiek tiek svarbi ■ Vidutiniškai svarbi ■ Labai svarbi ■ Ženkliai svarbi ■ Nežinau

Klausimas

Kokius veiksmus Jūsų įmonė svarsto atlikti per ateinančius 12 mėn., siekdama sumažinti su geopolitiniu konfliktu susijusią riziką?

Išskiriant svarbiausius veiksmus, siekiant sumažinti su geopolitiniu konfliktu susijusią riziką, Baltijos šalių įmonių vadovų nuomonės išsiskyrė. Apklausti vadovai Latvijoje ir Estijoje svarbiausiu veiksmu laiko siūlomų produktų / paslaugų diversifikavimą – atitinkamai 37 proc. ir 42 proc. O Lietuvos įmonių vadovai išskiria užimamos padėties dabartinėse rinkose koregavimą ir / arba plėtrą į naujas rinkas (40 proc.).

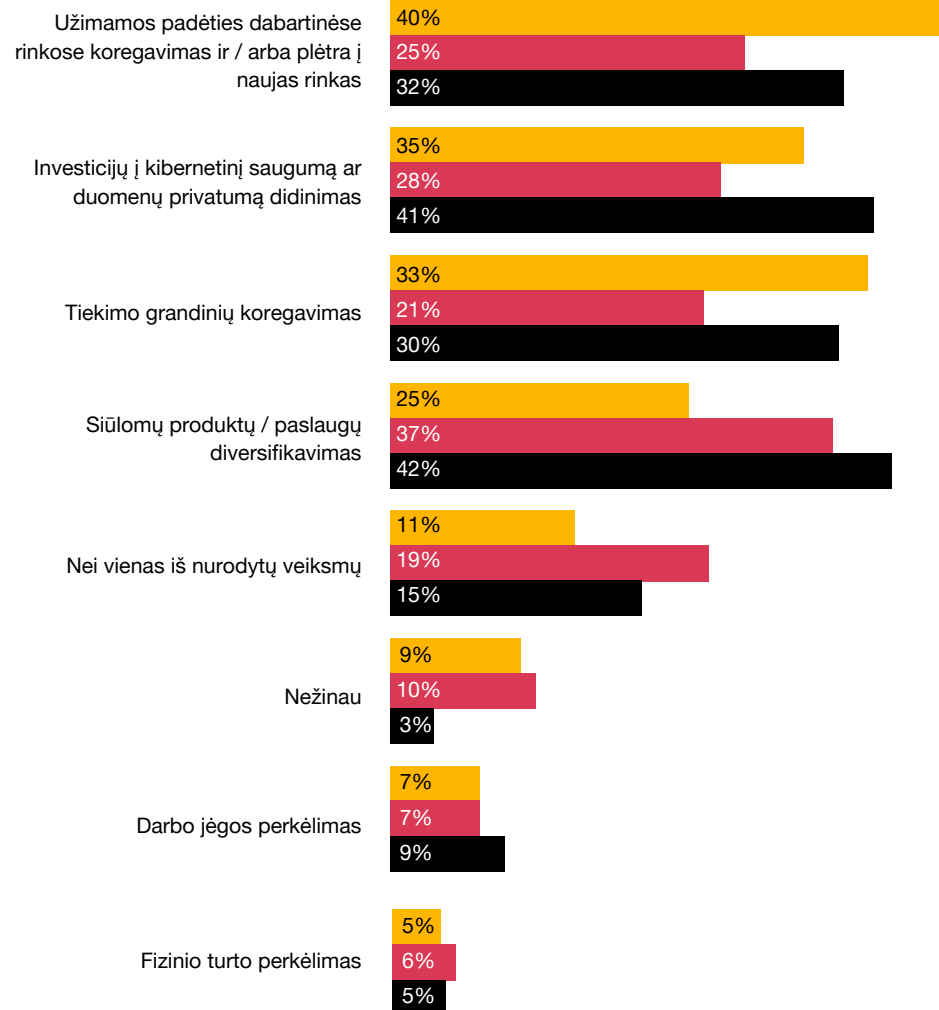
Nors Lietuvos įmonių vadovų nuomonė skiriasi nuo Latvijos ir Estijos, galima įžvelgti bendrą diversifikacija paremtą strategiją – verslas siekia mažinti geopolitines rizikas, plėsdamas siūlomų produktų ar paslaugų portfelį ir žengdamas į naujas rinkas.

Investicijų į kibernetinį saugumą ir duomenų privatumo svarba matoma visose Baltijos šalyse: Lietuva – 35 proc., Latvija – 28 proc., Estija – 41 proc. Tai, apklausos duomenimis, antra svarbiausia sritis, į kurią investicijas planuoja nukreipti Baltijos šalių įmonių vadovai ateinančiais metais.

Kibernetinio saugumo svarba Baltijos šalių įmonėms vadovams nestebina. 2021 m. Lietuvos įmonės, turinčios 250 darbuotojų ir daugiau, fiksavo beveik dvigubai išaugusį el. saugos incidentų skaičių, palyginti su 2018 m.¹⁰ O 2022 m. smarkiai didėjo paskirstytų paslaugų trikdymo kibernetinių atakų (angl. Distributed Denial of Service, DDoS) skaičius¹¹. Tai sietina su rusijos vykdomu karu Ukrainoje¹².

Lietuva

Lietuva Latvija Estija

¹⁰ Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, 2023

¹¹ Šaltinis: Nacionalinis kibernetinio saugumo centras, 2022

¹² Šaltinis: Regioninis kibernetinės gynybos centras, Report on the Russian Use of Offensive Cyber Capabilities in the Course of the Military Aggression in Ukraine, 2022

Kainų didinimas – pagrindinė priemonė iššūkiams atremti

Pagrindiniu veiksniu, mažinant galimų ekonominių iššūkių neigiamą poveikį, laikomas produktų ir paslaugų kainų didinimas. Daugiau nei pusė apklaustų įmonių vadovų Baltijos šalyse tikina tai jau atlikę arba atliekantys, o apie 30 proc. respondentų svarsto kainas pakelti ir per ateinančius metus. Taigi produktų ir paslaugų kainos 2023 m. toliau augs, o Lietuvos bankas prognozuoja, kad maisto kainos bus pagrindinis infliaciją Lietuvoje lemiantis veiksnys¹³.

Veiklos sąnaudų mažinimas ir siūlomų produktų / paslaugų diversifikavimas – veiksmai, kuriuos taip pat planuoja įgyvendinti iki trečdalis apklaustų Baltijos šalių įmonių vadovų.

Respondentų nuomone, menkai tikėtina, kad ateinančiais metais bus mažinamas darbuotojų skaičius ar jų atlygis. Šie rezultatai, nepaisant Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonių vadovų pesimistinių nuotaikų dėl ateinančių metų ekonomikos augimo, suteikia optimizmo, kad darbuotojų atlygis ir darbo sąlygos smarkiai nesikeis.

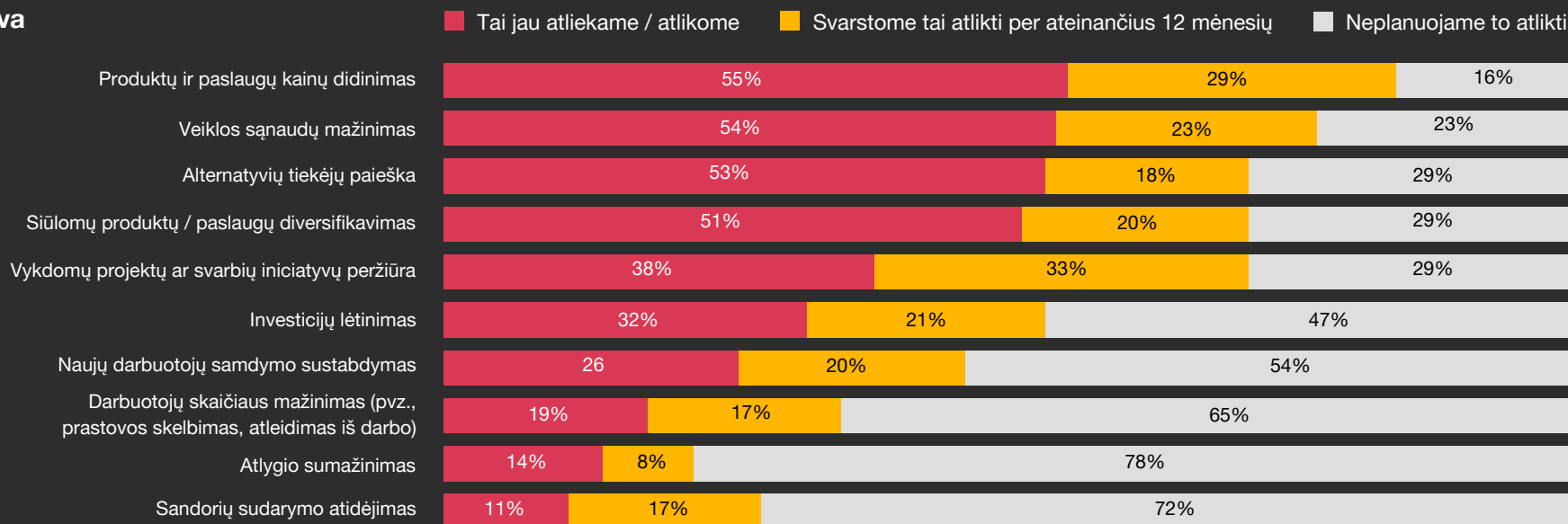
Verta atkreipti dėmesį, kad įmonių vadovai visose Baltijos šalyse neplanuoja atidėti sandorių sudarymo.

?

Klausimas

Kuris atsakymo variantas geriausiai atspindi veiksmus, kuriuos Jūsų įmonė svarsto atlikti per ateinančius 12 mėn., siekdama sumažinti riziką, kylančią dėl galimų ekonominių iššūkių ir ekonominio nepastovumo?

Lietuva

13 Šaltinis: Lietuvos bankas, Makroekonominės prognozės, 2022 gruodis

Tvarumas

Tvarumo transformacijos planai įmonėse

Du trečdaliai visų apklausoje dalyvavusių Lietuvos (65 proc.) ir beveik tiek pat Latvijos (63 proc.) įmonių vadovų teigia, kad jų įmonės jau turi arba ruošiasi rengti transformacijos planus, skirtus tvariai plėtrai. Estijoje net 80 proc. respondentų nurodė turintys arba besiruošiantys rengti tokius planus.

Ronaldas Kubilius, „PwC“ Lietuvos vyr. projektų vadovas, ESG, mokesčių ir teisės paslaugos:

„Apklausos rezultatai išties nuteikia teigiamai – dauguma apklausoje dalyvavusių Baltijos šalių vadovų jau imasi veiksmų, siekdami turėti tvarumo transformacijos planą įmonėse. Įmonės gebėjimas veikti tvariau, taip sumažinant neigiamą poveikį, suvaldant rizikas, įskaitant veiklos tęstinumo riziką, ar net sukuriant papildomą įmonės vertę, ateityje priklausys nuo to, kaip ESG kriterijai ir tikslai bus integruoti į įmonės strategiją, veiklos modelį ir kasdienius procesus, taip pat ar strategijos įgyvendinimas bus pagrindžiamas patikimais duomenimis.“

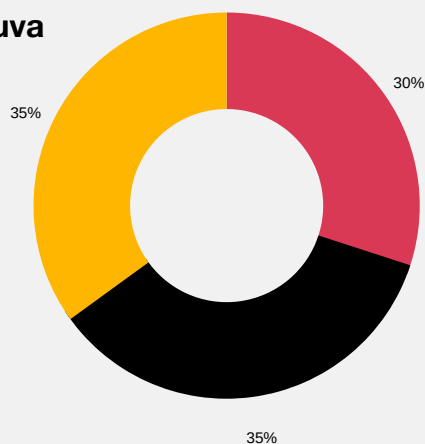

Klausimas

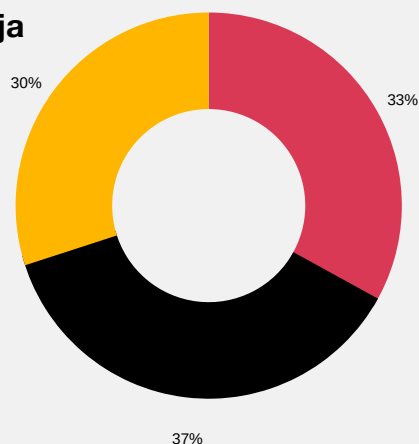
Ar įmonė yra parengusi transformacijos planą, skirtą tvariai plėtrai?

■ Taip, mano įmonė yra parengusi tokį planą ■ Ne, tačiau mano įmonė ruošiasi parengti tokį planą ■ Ne, mano įmonė nėra parengusi tokio plano

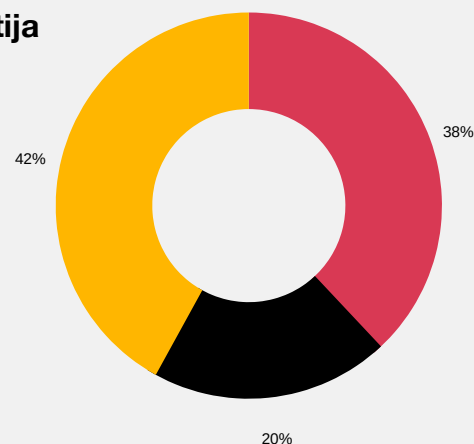
Lietuva

Latvija

Estija

Dėmesys emisijai skaičiuoti

Įmonės siekia suprasti esamą situaciją ir savo ŠESD (šiltnamio efektą sukeliančios dujos) emisiją. Beveik 40 proc. visų apklaustų Lietuvos įmonių vadovų teigia, kad šiais metais prioritetas ESG srityje bus skaičiuoti anglies dioksido pėdsaką. Šis klausimas dominuoja ir Estijos apklaustų vadovų planuose – 32 proc. įmonių sutelks dėmesį į emisijos skaičiavimus. Latvijoje penktadalis apklaustų įmonių vadovų daugiausia dėmesio skirs emisijai skaičiuoti.

ŠESD emisijos kiekis yra ištis reikšmingas rodmuo vertinant įvairiais aspektais: 1) tai bus vienas iš privalomų atskleisti rodiklių tvarumo ataskaitose (remiantis reikalavimais, kylančiais iš Europos Sąjungos priimtos Tvarumo ataskaitų teikimo direktyvos); 2) tai yra svarbus atspirties taškas siekiant nustatyti emisijos mažinimo tikslus ir veiksmų planą; 3) tai informacija, kurios gali reikalauti partneriai, klientai ir kuri gali turėti reputacinės įtakos (turint omeny keliamus emisijos mažinimo tikslus tarptautiniu lygmeniu).

Ambicijos dėl emisijos mažinimo tikslų kol kas yra gana santūrios. Nulinės emisijos strategijos sudarymą kaip veiklą, kuriai ketina skirti didžiausią dėmesį, įvardija tik 14 proc. visų apklaustų Lietuvos įmonių vadovų. Estijoje šis skaičius kiek didesnis – 18 proc., o Latvijoje siekia vos 6 proc. Tai galėjo lemti ne tik ekonominiai iššūkiai, bet ir aiškesnis įsipareigojimų supratimas. Augantis dėmesys tvarumo ir su klimato kaita susijusioms temoms, taip pat ekomanipuliavimui (angl. greenwashing) skatina įmones atsakingai vertinti tikslus bei deklaracijas ir visų pirma įvertinti esamą emisijos situaciją.

Remiantis pasaulinės „PwC“ vadovų apklausos rezultatais, 66 proc. respondentų jau ėmėsi įmonėse įgyvendinti emisijos mažinimo iniciatyvas, 39 proc. yra procese, 27 proc. jau įgyvendino iniciatyvas ir 16 proc. planuoja, bet dar nepradėjo mažinti įmonės emisijos.

ESG – strateginis įmonės klausimas. Kas trečias įmonės vadovas Lietuvoje teigia, kad šiais metais skirs dėmesio ESG strategijai plėtoti. Panašių ESG strategijos plėtros planų turi ir įmonės Estijoje – 31 proc., o Latvijoje strategijai kurti dėmesio skirti planuoja 16 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių vadovų.

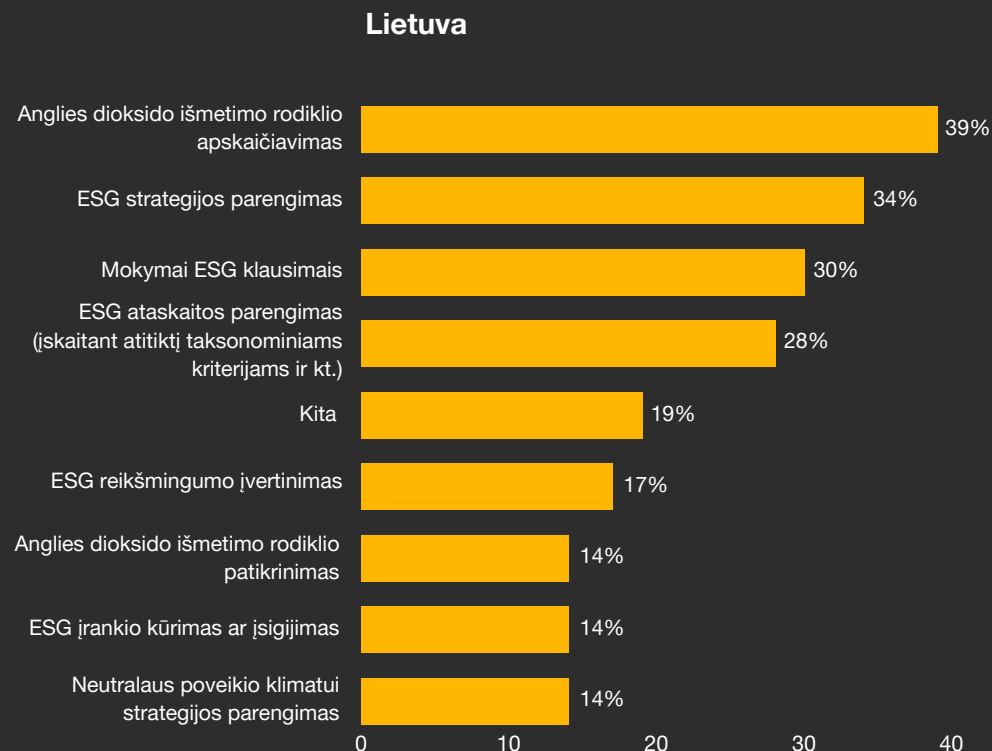
Taip pat įmonės skiria dėmesio įgyti žinių ESG srityje. 30 proc. Lietuvos vadovų sako, kad pagrindinė veikla ESG srityje šiais metais bus mokymai. Beveik tiek pat įmonių skirs dėmesio mokymams ir Estijoje – 29 proc., o Latvijoje – 20 proc. įmonių.

Kita svarbi tema įmonėms Lietuvoje – ataskaitų rengimas. 28 proc. įmonių skirs dėmesio būtent šiai veiklai. Dėmesys tvarumo ataskaitoms ateinančiais metais turėtų augti ir dėl Europos Sąjungos priimtų Tvarumo ataskaitų teikimo direktyvos, kuri ne tik įpareigos dar didesnę įmonių ratą nei iki šiol atskleisti tvarumo informaciją, bet ir reikšmingai išplės atskleidžiamos informacijos apimtį.

Klausimas

Kokioms ESG veikloms Jūsų įmonė planuoja skirti daugiausia dėmesio ateinančiais metais?

ESG – aukščiausio lygio vadovų tema

Baltijos šalyse atsakomybė už ESG temą priskiriama valdybai ir dedikuotam ESG skyriui ar vadovui. Net 71 proc. Estijos apklaustų įmonių vadovų teigia, kad jų įmonėse už ESG klausimus atsakinga valdyba, Latvijoje – 52 proc. Lietuvoje už ESG temą ir susijusius klausimus daugiausia yra atsakingi ESG skyriai ar vadovai (36 proc.)*.

Tai, kad įmonėse atsiranda dedikuoti ESG departamentai, rodo, kad įmonės supranta, jog tai yra ne tik laiko ir žmogiškųjų išteklių, bet ir specialių žinių reikalaujanti sritis.

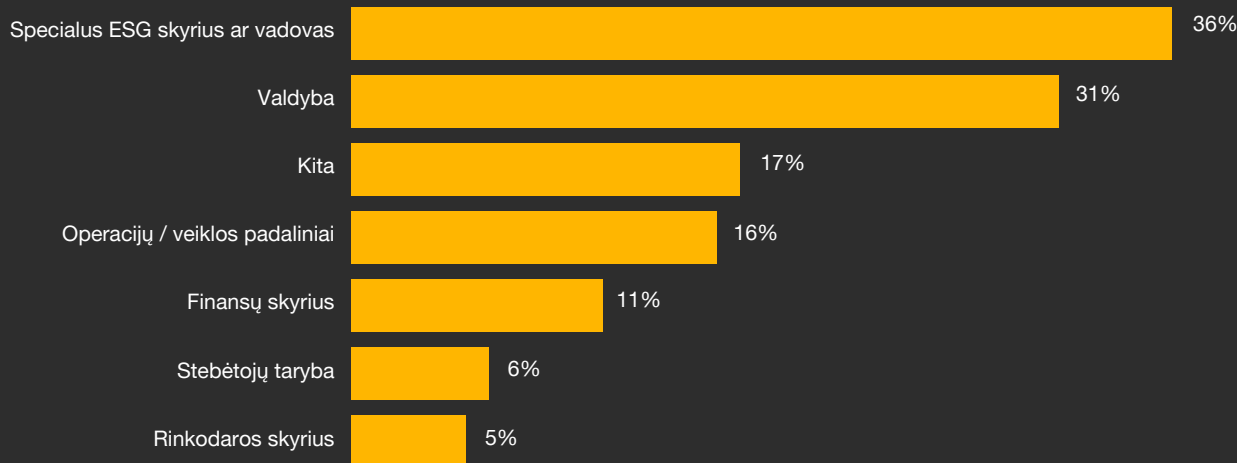
Praktika rodo, kad ESG bei tvarumo tema turėtų būti aukščiausių įmonės vadovų darbotvarkėse ir atitinkamai integruota visu organizaciniu lygmeniu. Vadovų įsitraukimą dar labiau turėtų stiprinti šiais metais įsigaliojusi Tvarumo ataskaitų teikimo direktyva, kuri numato, kad tvarumo duomenys turėtų būti įtraukti į konsoliduotą vadovybės ataskaitą.

?

Klausimas

Kas Jūsų organizacijoje yra atsakingas už ESG klausimus?

Lietuva

* Skirtumai galimi dėl skirtingose šalyse taikomų skirtingų įmonių valdymo struktūrų – pagrindiniu bendrovės valdymo organu laikomas vadovas arba valdyba. Lietuvos bendrovės privalo turėti vienasmenį bendrovės valdymo organą – vadovą, o valdyba yra pasirenkamas valdymo organas.

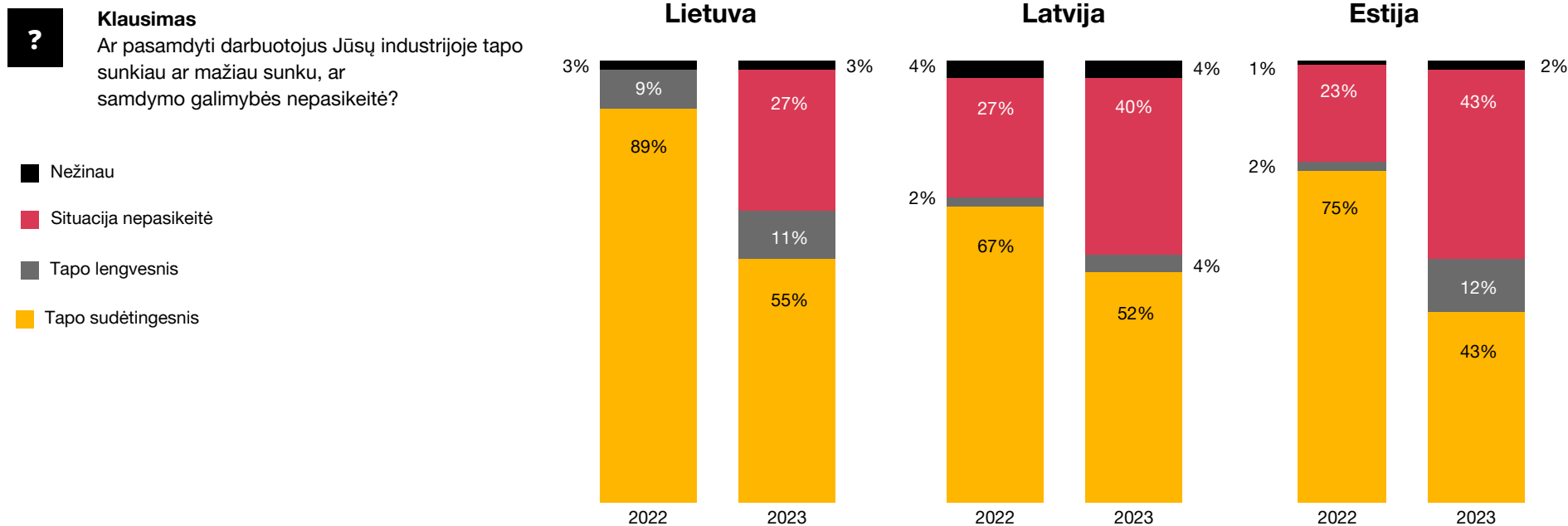
Darbuotojai

Samda Baltijos šalyse toliau išlieka sudėtinga

Reikšmingas pokytis darbuotojų samdoje įvyko pernai, kai daugiau kaip 67 proc. Baltijos šalių vadovų pabrėžė, kad samda jų sektoriuje tapo sudėtingesnė nei pirmais pandemijos metais. 2023 m. apklausos rezultatai rodo, kad samda Baltijos šalyse toliau išlieka sudėtinga.

33 proc. Lietuvos įmonių vadovų teigė, kad samda nepakito, ir net 55 proc. įvardijo, kad darbuotojų samdymas tapo dar sudėtingesnis.

Vadovai neketina mažinti darbuotojų skaičiaus įmonėse

Nors ekonomikos augimo prognozės yra niūrios, didžioji dalis Baltijos šalių įmonių vadovų neplanuoja mažinti darbuotojų skaičiaus įmonėse. Daugiau nei 30 proc. visų apklausos dalyvių darbuotojų skaičių įmonėse sieks padidinti.

Lietuvoje taip pat pastebimas vadovų optimizmas – net 51 proc. respondentų pažymėjo, kad darbuotojų skaičius įmonėse liks toks pat, o 38 proc. įmonių vadovų planuoja didinti darbuotojų skaičių.

Visgi 11 proc. įmonių vadovų nurodė ketinantys mažinti darbuotojų skaičių, o tai yra 6 p. p. daugiau, palyginti su 2022 m. apklausos rezultatais (5 proc.).

Latvijoje stebima priešinga tendencija – šiais metais 5 proc. įmonių vadovų ketina mažinti darbuotojų skaičių, nors praėjusiais metais tokių planų turėjo 11 proc. apklausos dalyvių.

?

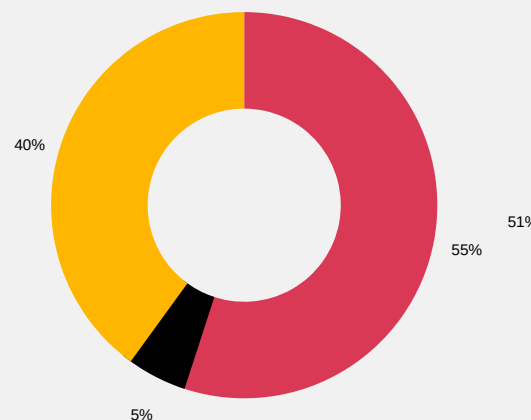
Klausimas

Ar tikėtės, kad Jūsų organizacijos darbuotojų skaičius padidės, sumažės arba išliks toks pat per ateinančius 12 mėnesių?

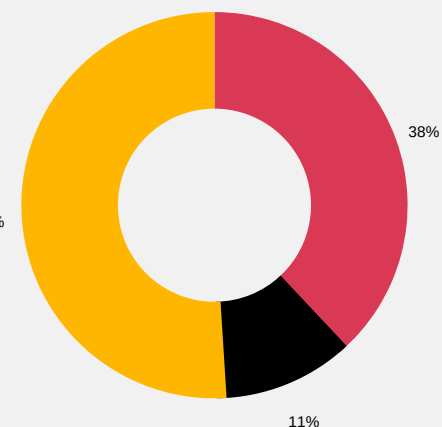
■ Padidės ■ Sumažės ■ Išliks toks pat

Lietuva

2022

2023

Vadovų planuose – didinti darbo užmokestį

Baltijos šalių įmonių vadovų apklausa rodo, kad įmonės ir toliau ketina didinti atlyginimus. Lietuvoje ir Estijoje daugiau kaip 85 proc. įmonių vadovų planuoja kelti atlyginimus, o latviai savo galimybes vertina kiek atsargiau – 26 proc. respondentų teigė, kad nėra numatę didinti atlyginimų.

Prieš 3–5 metus dar buvo galima girdėti apie atlyginimų didinimą įmonių darbuotojams, atsižvelgiant į metinės infliacijos lygį. Tačiau pastaruosius porą metų sparčiai augusi infliacija privertė verslus tokių veiksmų atsisakyti. Remiantis apklausos rezultatais, tiek pernai, tiek šiais metais vadovai Baltijos šalyse neplanuoja sietis prie infliacijos rodiklių ir didžioji dalis įmonių ketina išlaikyti atlyginimų augimą nuo 6 iki 10 proc.

?

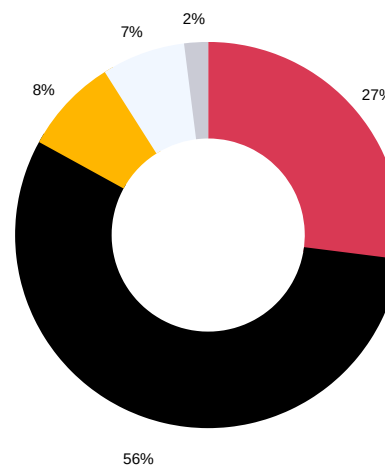
Klausimas

Ar svarstote didinti atlyginimus įmonių darbuotojams per kitus 12 mėn.?

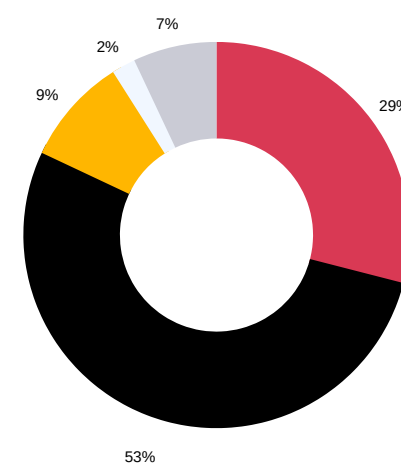
- Darbo užmokestį didinsime 0–5 %
- Darbo užmokestį didinsime 6–10%
- Darbo užmokestį didinsime 11–15%
- Darbo užmokestį didinsime daugiau negu 15%
- Neplanuojame didinti darbo užmokesčio

Lietuva

2022

2023

Vadovų dėmesys – automatizavimo ir technologiniams sprendimams

Pastaruosius kelerius metus Baltijos šalyse įmonių vadovai daug dėmesio skyrė ir vis dar skiria darbo kultūrai ir darbuotojų elgsenai. Tikėtina, kad tam įtakos turėjo keli veiksniai: didėjanti konkurencija siekiant pritraukti talentų ir pasikeitęs darbo organizavimas, kai biuruose tapo įprastas hibridinis darbo modelis (t. y. darbuotojas gali rinktis, iš kur nori dirbti). Tiesa, Lietuvoje dėmesys darbo kultūrai ir darbuotojų elgsenai kiek sumažėjo – pernai net 73 proc. respondentų tai išskyrė kaip prioritetinę sritį, o šiais metais darbo kultūra ir darbuotojų elgsena liko tik trečioje vietoje.

Formuojant personalo strategiją verslams išlieka svarbus ir darbo užmokesčio, paskatų ir naudų, kurios suteikiamos darbuotojams, aspektas. 53 proc. respondentų tai pažymėjo kaip vieną prioritetinių sričių. Kasmet augantis minimalus darbo užmokestis, pastaraisiais metais itin sparčiai kylanti infliacija verslus verčia peržiūrėti darbuotojų atlygį, o įmonės, norėdamos pritraukti geriausių talentų, peržiūri ir papildomų naudų krepšelius, kurie tampa neatsiejama personalo strategijos dalimi.

?

Klausimas

Kuriuos savo darbuotojų strategijos aspektus keičiate, jeigu keičiate, siekdami kuo didesnio poveikio Jūsų verslo konkurencingumui?

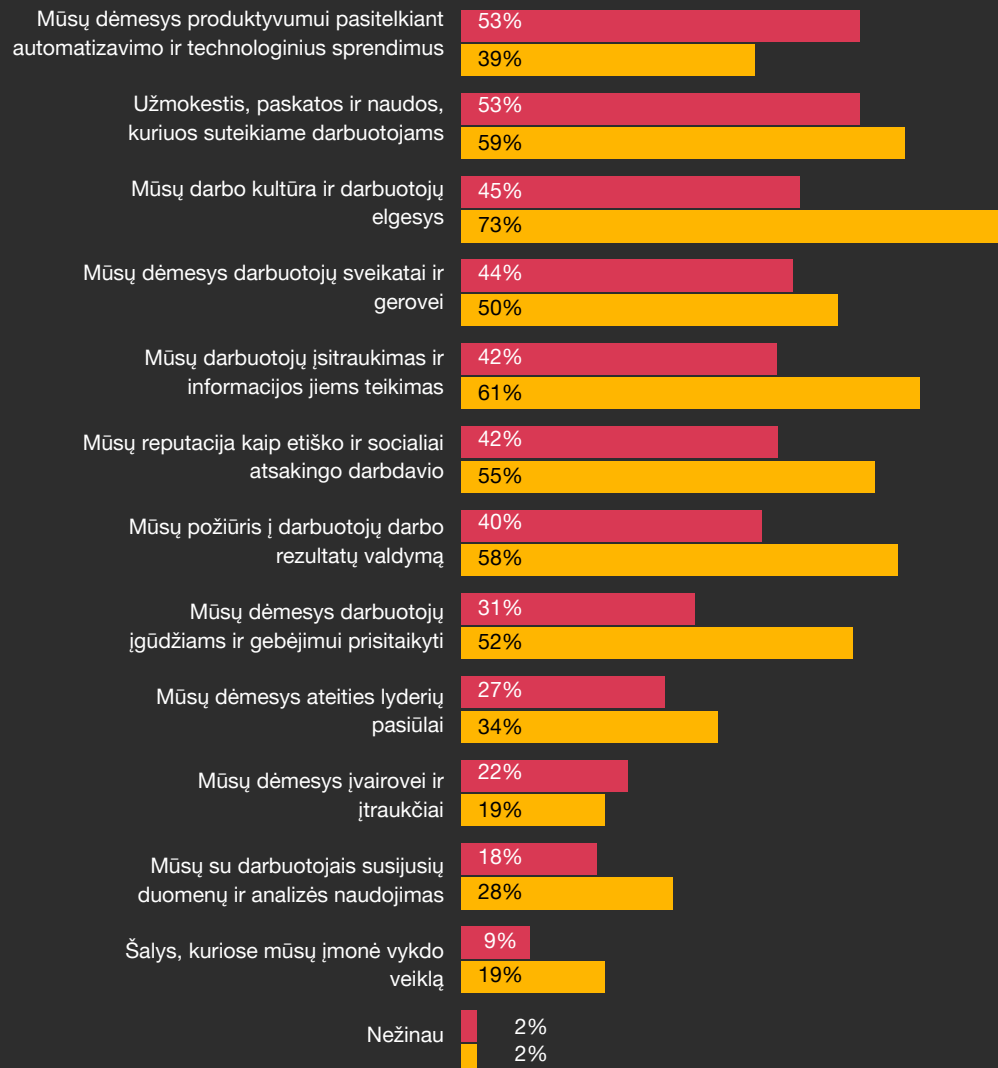
**Monika Stonkė, „PwC“ Lietuvos
Žmogiškojo kapitalo vadovė:**

„Didžiausias pokytis šiais metais, kalbant apie personalo strategiją, įvyko Lietuvoje – daugiau kaip 50 proc. respondentų pažymėjo, kad verslo konkurencingumo jie bando siekti skirdami daugiau dėmesio produktyvumui, pasitelkdami automatizavimo ir technologinius sprendimus. Atrodo, kad didėjantis darbo jėgos trūkumas šalyje verčia verslus peržiūrėti savo darbo procesus ir juos automatizuoti.“

Lietuva

2023

2022

Verslo aplinka

Valdžios dėmesys – šalies saugumui užtikrinti

Lietuvos ir Estijos įmonių vadovai valdžios indėlį į šalies gynybą ir saugumą vertina geriausiai. Lietuvoje 68 proc. respondentų mano, kad valdžios veiksmai šioje srityje buvo gana arba labai veiksmingi. Šis vertinimas pamažu gerėja nuo 2020-ųjų, o šiemet įvertintas aukščiausiai. Tai rodo, kad didžiąja dalimi verslas yra patenkintas valdžios darbu, valdant Lietuvai kylančias nacionalinio saugumo grėsmes.

Atsižvelgiant į dabartinį geopolitinį kontekstą, nenuostabu, kad 62 proc. Lietuvos ir 66 proc. Estijos apklaustų įmonių vadovų mano, jog gynyba ir saugumas turėtų ir toliau išlikti prioritetinėmis sritimis. Palyginti su 2022 m. rezultatais, šie procentai kilo atitinkamai 18 p. p. ir 28 p. p.

Lietuvoje ir toliau svarbi išlieka mokestinės aplinkos konkurencingumo didinimo tema, kuriai nuo 2020 m. prioritetą teikia daugiau nei 50 proc. apklaustų įmonių vadovų.

Pirmą kartą į apklausą įtrauktas valdžios atsakas į energetikos krizę Lietuvos įmonių vadovų buvo įvertintas geriausiai Baltijos šalyse. Nors Lietuvoje 36 proc. mano, kad atlikti veiksmai buvo visiškai arba gan neveiksmingi, Estijoje taip manančių – 53 proc., o Latvijoje – net 63 proc.

Latvijos įmonių vadovai yra pesimistiškiausi vertindami savo šalies valdžios darbą. Ir nors geopolitinė situacija šiuo metu regione yra įtempta, Latvijos įmonių vadovai mano, kad prioritetinės sritys turėtų būti mokestinės aplinkos konkurencingumo didinimas, verslo aplinkos gerinimas ir viešojo administravimo sąnaudų mažinimas.

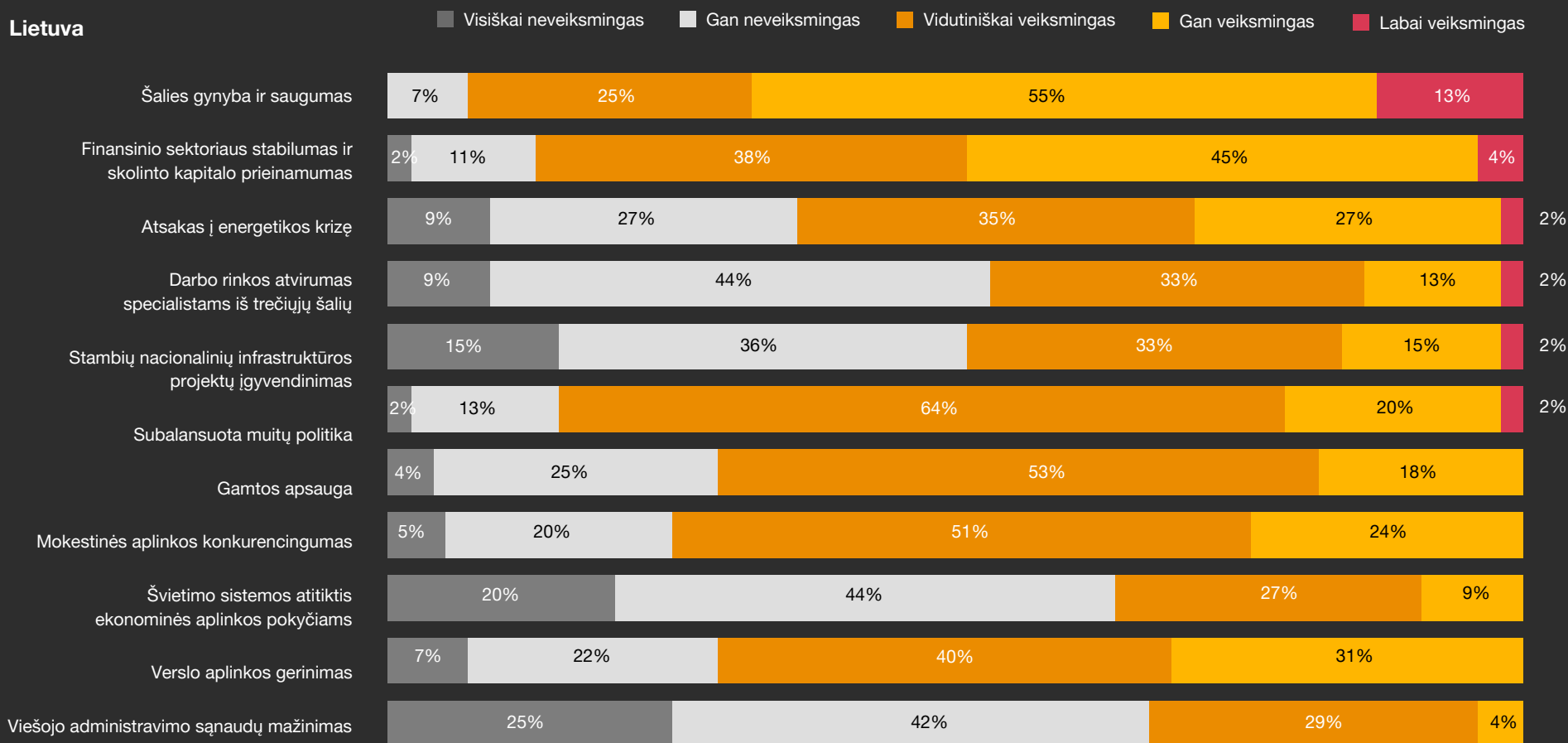

Klausimas

Kaip vertinate Estijos / Latvijos / Lietuvos valdžios darbą įgyvendinant šiuos tikslus per pastaruosius 12 mėnesių?

Lietuva

?

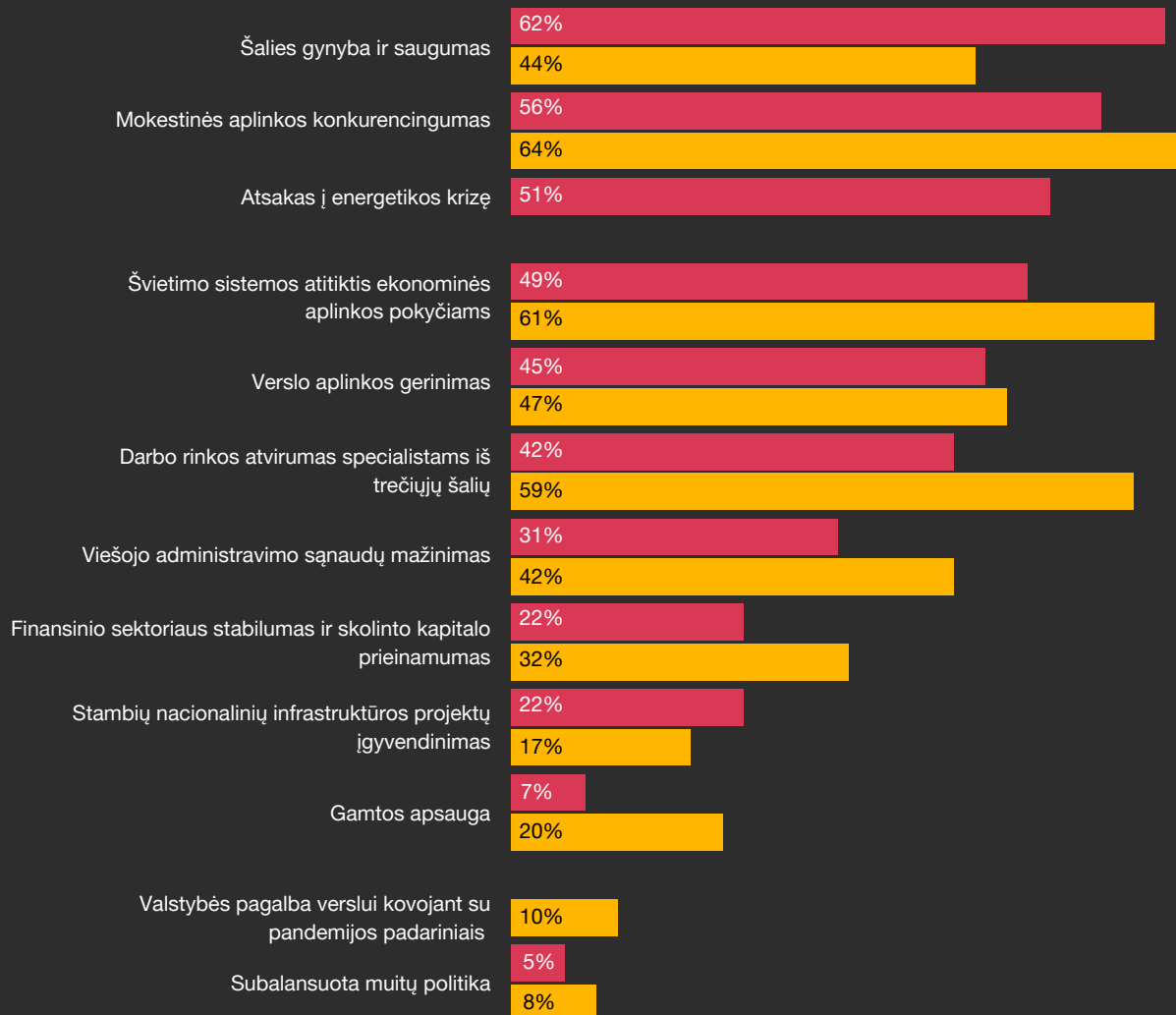
Klausimas

Kurias iš šių sričių Estijos /
Latvijos / Lietuvos valdžia turėtų
išskirti kaip prioritetines?

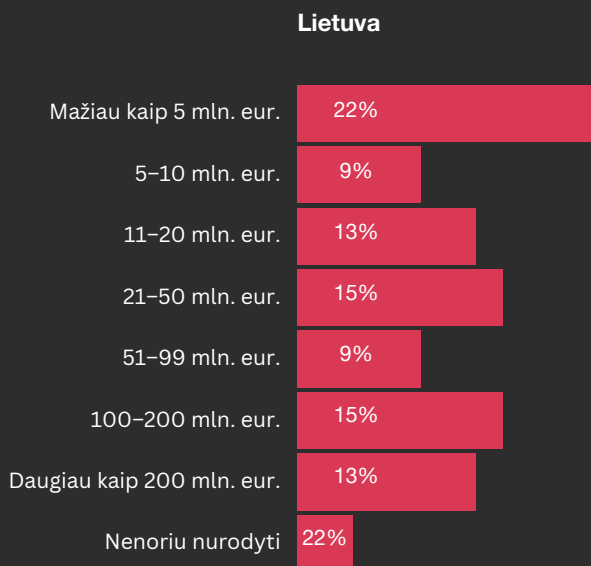
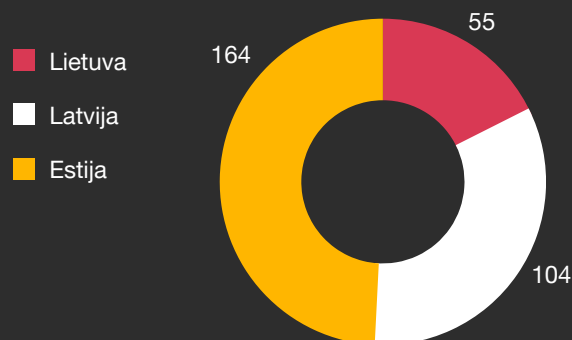
Lietuva

■ 2023

■ 2022

Imties aprašymas

Lytis	%
Moterys	15%
Vyrai	85%

Amžius	%
30–34	11%
35–39	28%
40–44	17%
45–49	19%
50–54	19%
55–59	7%

Verslo sektorius	%
Pramoninė gamyba ir automobilių pramonė	17%
Finansinės paslaugos	15%
Technologijos, medijos ir telekomunikacijos	15%
Mažmeninė prekyba	7%
Nekilnojamas turtas	7%
Apgyvendinimas ir laisvalaikis	4%
Sveikatos priežiūra	4%
Energetika, komunalinės paslaugos ir ištekliai	7%
Kitas sektorius	30%

Kiek laiko vadovaujate įmonei	%
Mažiau nei 5 metus	42%
5–10 metų	30%
11–20 metų	21%
Daugiau kaip 20 metų	8%

Apklausa buvo atlikta visose trijose Baltijos šalyse internetinės apklausos formatu 2021.12.02 – 2022.01.12 laikotarpiu.

Pastabos

Ne visi procentai diagramose sudaro 100 proc. dėl procentų apvalinimo, kelių atsakymų pasirinkimo galimybės ir sprendimo kai kuriose apžvalgose neįtraukti tam tikrų atsakymų, įskaitant „kita“, „nė vienas iš aukščiau paminėtų“ ir „nežinau“.

Apžvalgą paruošė

Birutė Purvaneckaitė

Direktorė, Konsultacijų
departamento vadovė

✉ birute.purvaneckaite@pwc.com

Simas Trijonis

Projektų vadovas, Konsultacijų
departamentas

✉ simas.trijonis@pwc.com

Vainius Podolinskis

Vyr. konsultantas, Konsultacijų
departamentas

✉ vainius.podolinskis@pwc.com